

**Universitat de les
Illes Balears**

PROPOSTA DIDÀCTICA PER A L'ENSENYAMENT-APRENTATGE DE LA UNIÓ EUROPEA

Arturo Fernández Fuster

Memòria del Treball de Final de Màster

Màster Universitari de Formació del Professorat

(Especialitat de Geografia i Història)

de la

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

Curs Acadèmic 2017/18

Juny, 2018

Tutor: Joan Caldentey Brunet

Acceptat pel Director del Màster Universitari de Formació del Professorat

RESUM

El present treball exposa diferents propostes per tal de treballar la **Unió Europea** en l'educació secundària d'una forma més o menys transversal. Així, el treball té dos aspectes a destacar de forma global: el primer són les diferents propostes, activitats, i punts de vista que es tracten, i el segon els continguts relacionats amb la Unió Europea que s'han seleccionat per a cada una de les propostes per tal de que els alumnes adquireixin els coneixements pertinents.

D'aquesta manera, els alumnes podran aprendre i treballar l'origen, les funcions, l'encaixament d'Espanya, les Illes Balears i els mateixos ciutadans dins la Unió Europea, entre d'altres aspectes, tot seguint diferents metodologies d'aprenentatge i adoptant diferents punts de vista.

El treball consta de nou sessions en les quals s'exposen diferents activitats encaminades a aplicar-se a alumnes de 4t d'ESO i 2n de batxillerat. D'aquesta manera, els alumnes d'aquests nivells, a partir de les propostes del treball, adquiriran una sèrie de competències clau de forma transversal que els ajudaran, a més, a tenir una idea general d'Unió Europea com a concepte, com a fet històric o com a organització internacional.

PARAULES-CLAU: transversalitat, Unió Europea, Illes Balears

ÍNDEX

1. RESUM I PARAULES-CLAU.....	2
2. ÍNDEX.....	3
3. OBJECTIUS DEL TREBALL.....	4
4. ESTAT DE LA QÜESTIÓ.....	5-17
a. - RECURSOS EDUCATIUS ELABORATS EN EL MARC DE LA UNIÓ EUROPEA.....	6-9
b. - RECURSOS EDUCATIUS ELABORATS A ESPANYA.... (LOMCE)	10-15
c. – CENTRE BALEARIS EUROPA.....	15
5. DESENVOLUPAMENT DE LA PROPOSTA DIDÀCTICA.....	18-48
(ADREÇADA A 4t D'ESO I A 2n DE BATXILLERAT)	
a. - CONTINGUTS.....	19-20
b. – OBJECTIUS I COMPETÈNCIES CLAU.....	21-27
c. – TEMPORALITZACIÓ.....	28
d. – METODOLOGIA.....	29-44
e. – AVALUACIÓ.....	45-48
6. CONCLUSIONS.....	49-52
7. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES I BIBLIOGRAFIA.....	53-66
8. ANNEX: ACTIVITATS I MATERIAL ADDICIONAL.....	67-114

OBJECTIUS DEL TREBALL

El present treball té com a objectiu general plantejar o exposar una sèrie de propostes per tal de que els alumnes puguin adquirir diferents competències clau a partir de l'aprenentatge transversal de continguts referents a la Unió Europea. Així, a nivell general i pel que fa a continguts, pretén facilitar la presa de consciència per part dels alumnes de l'existència d'una entitat supranacional a Europa, de la qual ells, com a ciutadans d'Espanya, en formen part.

A part, el treball cerca que els alumnes augmentin l'interès en l'organització de la societat contemporània actual i d'aquesta manera, puguin incrementar més fàcilment la seva cultura política. Entre d'altres motius, perquè actualment molts joves, en acabar l'educació secundària, es troben davant la possibilitat d'exercir el dret a vot per primera vegada, i d'entre les diferents eleccions que es produeixen periòdicament, la del Parlament Europeu n'és una. A més a més, es pretén que els alumnes entenguin el context en el que viuen en el panorama internacional actual, sàpiguen traslladar els coneixements adquirits a la vida real, i puguin enfrontar-se així a diferents situacions d'una forma més eficient i segura.

Els alumnes treballaran, així mateix, els continguts referents a l'origen de la Unió Europea, la seva història, les seves funcions, les institucions que la integren, el paper d'Espanya i les Illes Balears dins ella, entre d'altres aspectes, tot a partir de diferents propostes didàctiques, per tal de que acabin tenint una idea més sòlida del que és i significa la Unió Europea.

En conclusió doncs, els objectius que es marquen en el present treball els podem diferenciar entre el que tenen a veure amb el contingut que es treballa, els diferents punts de vista que es donen al contingut alhora de tractar-lo, i les diferents metodologies que es duen a terme.

ESTAT DE LA QÜESTIÓ

La temàtica de la Unió Europea es troba dins el Currículum de les Illes Balears tant de 4t d'ESO com dels dos cursos de batxillerat, i des d'un punt de vista de caire més geogràfic, també es pot tractar a cursos anteriors. Ara bé, en aquest cas, donada la intenció del present treball en dirigir l'aprenentatge didàctic als cursos de 4t d'ESO i de 2n de batxillerat, s'intentarà resumir l'estat de la qüestió que es tracta, la Unió europea, centrant-lo en el que es pot treballar, sobretot, en aquests dos nivells. Sense deixar de banda, de totes formes, alguns recursos existents que van dirigits a alumnes d'altres edats o nivells educatius.

Centrant-nos doncs, en l'etapa de l'educació secundària, ens trobem amb diferents fonts, i molt variades, alhora de veure de quines maneres s'ha treballat la Unió Europea amb l'objectiu de que aquesta vagi adreçada a alumnes de dita etapa.

Cal dir, a més a més, que tractant-se d'un tema de transcendència internacional, es poden tractar recursos didàctics elaborats a altres països i adaptar-los lingüísticament per treballar-se a Espanya.

Ara bé, sabent que el currículum que tenim a les Illes Balears, i de forma general la Llei Orgànica per a la Millora de la Qualitat Educativa (d'ara en endavant, LOMCE) existent a Espanya, es troben en el marc d'aprenentatge en el qual els alumnes han de treballar els continguts, i són les pautes a seguir per a que acabin assolint els objectius marcats, ens centrarem en els recursos existents que s'han elaborat per tal de dur-se a terme a Espanya o a les Illes Balears o, en tot cas, que es poden adaptar per tal d'aplicar-se d'una determinada manera a aquestes zones.

Per a fer-ho, situant millor la font dels recursos que existeixen i a la vegada dotant d'estructura l'estat de la qüestió, diferenciarem primer entre els que són **procedents de la mateixa Unió Europea**, sigui de les seves institucions, de centres internacionals, d'altres països, o de forma general de l'àmbit europeu. Posteriorment, ens centrarem en els recursos que treballen la Unió Europea destinats a l'educació secundària, amb la diferència aquest cop, que han estat

elaborats a Espanya, i per tant, dins el marc legislatiu de la llei educativa vigent al país en el moment de la publicació. I per últim, i de forma breu, farem esment de l'estat de la qüestió a les Illes Balears, i més concretament ens centrarem en el **Centre Balears Europa**, tenint en compte que els recursos emprats dirigits a alumnes d'aquesta comunitat autònoma s'haurien d'aplicar a l'educació secundària amb les pautes que marca el currículum publicat de la matèria/matèries en qüestió, i, a més a més, que poden existir recursos elaborats dins les Illes Balears que molts cops van adreçats tan sols a l'àmbit d'aquesta comunitat, i no a l'àmbit europeu o l'espanyol, com pot passar amb els recursos que tractarem en els apartats de l'estat de la qüestió relacionats amb el marc europeu i l'espanyol.

RECURSOS EDUCATIUS ELABORATS EN EL MARC DE LA UNIÓ EUROPEA

Així doncs, començant pel primer apartat, pel que fa als recursos elaborats en l'àmbit de la Unió Europea, destacar primer de tot que és un tema treballat de la UE, però, per adreçar els recursos a una comunitat, com podria ser l'espanyola, on els alumnes tenen diferents currículums depenent de la comunitat autònoma en la que es troben, no existeix gaire material bibliogràfic on a part de treballar-se el contingut, es treballin també els objectius, les competències clau, i altres aspectes del present treball que es tractaran d'acord amb la normativa educativa vigent a Espanya.

Per començar a esmentar recursos elaborats en l'àmbit europeu, destacar la **pàgina web oficial** de la Unió Europea, la web EUROPA, en la que hi ha una secció anomenada *El Rincón del profesor*, i coordinada pel Departament de Comunicació de la Comissió Europea, dedicada a facilitar material educatiu dirigit a diferents edats: per a menors de 9 anys, per als que tenen de 9 a 12 anys, per als que tenen de 12 a 15 anys i per als majors de 15. Centrant-nos en les dues darreres opcions, que són les que encaixen dins l'educació secundària, ens trobem amb recursos diversos: *power points* introductius, activitats varies per començar a conèixer les institucions europees, i altra tipus de material

relacionat amb la matèria que treballem. Tot amb punts de vista com el geogràfic, l'històric o l'econòmic. A més a més, dedica seccions al canvi climàtic, a l'agricultura, i a altres temes transversals a través dels quals es treballa la perspectiva europea dels alumnes. Referent, concretament, a les activitats per a majors de 15 anys, aquestes ja permeten a l'alumne reflexionar sobre la Unió Europea (d'ara endavant, UE) i temes d'actualitat com ara la crisi dels refugiats o els futurs processos d'incorporació a l'organització. Per altra banda, també apareixen enllaços on podem trobar gran quantitat d'activitats i recursos educatius.

A la mateixa pàgina web institucional de la UE (web EUROPA), a la secció de “*Educación y formación*”, podem trobar aspectes més tècnics i pedagògics relatius a l'educació a Europa, a la vegada que trobem ajudes amb més enllaços, diferents iniciatives, programes d'inclusió per immigrants, visites de centres escolars o competències clau, entre d'altres, que no donen un suport específicament didàctic per a treballar continguts a l'aula, però recopilen informació que ajuda al docent a formar-se en la matèria de l'educació a la Unió Europea actual.

Existeixen també pàgines web on els centres escolars i professors es poden adscriure per poder veure les darreres actualitzacions en material educatiu. Es tracta de zones on es comparteixen coneixements i continguts de diferents països, i dins les quals n'existeixen també referents a la Unió Europea. Un exemple de **plataforma de col·laboració educativa** a nivell europeu es la d'*etwinning* (European Schoolnet, 2018), o la iniciativa i plataforma digital de l'ensenyança a Europa *School Education Gateway*, que com *etwinning*, també forma part del programa Erasmus +, creat al 2015.

Aquestes dues pàgines web proporcionen eines bàsiques i donen diferents enllaços a activitats, encara que el contingut és general i no només referent a la UE.

En resum, a nivell de pàgines web de caire institucional, destacar la gran iniciativa de la UE en l'objectiu d'elaborar recursos didàctics per tal de que aquests es puguin emprar en diferents idiomes als diferents països que la

composen. Per altra banda, subratllar també que a les pàgines web esmentades hi podem trobar enllaços que ens porten a altres pàgines web amb material didàctic referent a la Unió Europea, i potser fins i tot subvencionades per la mateixa institució, però dissenyades o creades per tal de treballar-se sobretot a Espanya, i que per tant, esmentarem en la segona part de l'estat de la qüestió, dedicat a l'àmbit educatiu espanyol.

En quan a **publicacions i recerca bibliogràfica** elaborada a la Unió Europea, com a segon subapartat, destacar, primer de tot, *Vamos a explorar Europa!* (Comissió Europea, 2012), adreçada a alumnes de 12 a 15 anys, *La Unió Europea en un cop d'ull: el funcionament de la UE*. (Comissió Europea, 2014), *12 lecciones sobre Europa* (Comissió Europea, 2017), les dues adreçades a la ciutadania en general. I per últim *Europa: un diario para jóvenes*. (Comissió Europea, 2014).

Aquestes publicacions esmentades no van adreçades especialment a l'educació secundària, però són esmentades degut a que són algunes de les que tenen al Centre Balears Europa (CBE), i que per tant empren per a informar a la ciutadania i als alumnes que visiten el centre o que reben la visita del CBE per a l'aprenentatge didàctic de la UE.

Seguint amb diferents publicacions adreçades a facilitar recursos per a treballar la Unió Europea a l'educació secundària, esmentar la pàgina web de l'oficina de publicacions europees, amb seu a Luxemburgo, en la qual podem trobar publicacions que tracten temes de caire més pedagògic com *El desarrollo de las competencias clave en el contexto escolar en Europa: desafíos y oportunidades para la política en la materia. Informe de Eurydice*. (Comisión Europea/EACEA/Eurydice, 2012), o *Las competencias clave: un concepto en expansión dentro de la educación general obligatoria*. (Euroydice, 2012).

A més a més, a n'aquesta darrera pàgina web, a part de les anomenades publicacions, destacar una secció per a professors i alumnes, on n'apareixen referents a l'educació, i un altre apartat per a nens, on hi apareixen publicacions per aprendre respecte a la Unió Europea.

Per altra banda, existeix una secció per ajudar a entendre les polítiques de la Unió Europea, on hi ha diferents publicacions que ens ajuden a treballar per temes els objectius i polítiques de la UE.

Per últim, en la mateixa web, destacar algunes publicacions més didàctiques relacionades de forma directa amb el contingut d'aquest treball. Cercant per descriptors, i seleccionant el de *material d'ensenyament* (233 resultats a l'any 2017, 87 en espanyol), apareixen diverses publicacions, com *Parlamentarium* (Parlament europeu, 2017), que desenvolupa un joc per aprendre les activitats que es duen a terme al Parlament europeu o, per altra banda, el paquet didàctic *La agricultura en el corazón de nuestra vida.*(Comissió Europea, 2017), dirigit a joves de 11 a 15 anys.

També destaquen *Europa. Guia del professor.* (Comissió Europea, 2015), i l'obra *Educación para el consumo.* (Comissió Europea, 2009), en les quals es desenvolupen recursos educatius en línia: eines i unitats didàctiques per al desenvolupament de l'Educació per al Consum, dirigits a professorat de primària, secundària i educació de persones adultes.

Un cop fet un repàs de diferents pàgines web institucionals, d'algunes plataformes de col·laboració educativa, i de diferents publicacions, cal dir que gairebé cap d'aquests recursos elaborats per entitats europees o amb finançament europeu no es troben traduïts al català, per la qual cosa no es pot emprar amb la mateixa eficiència per als alumnes de les Illes Balears. No obstant, també destacar, que l'esforç de la UE per impulsar la temàtica de la institució a diferents nivells educatius, es digne d'admirar, tractant en molts dels recursos que ha elaborat o donat suport temes com la seva història, la consciència per part dels alumnes de l'existència d'aquesta entitat supranacional, els drets humans, entre molts altres. Mancaria potser, més iniciativa per elaborar recursos destinats a cada un dels Estats membres que la componen, i no tant de forma general. Per aquest motiu, i per apropar-nos més a la situació de l'educació a Espanya en la temàtica de la UE, seguidament tractarem els recursos elaborats en aquest mateix país.

RECURSOS EDUCATIUS ELABORATS A ESPANYA (LOMCE)

Referent a l'estat de la qüestió en l'àmbit nacional, a Espanya s'han dissenyat diferents recursos didàctics que tracten la temàtica de la Unió Europea, alguns amb fons provinents de la mateixa UE, i altres, sense haver necessitat de l'impuls d'aquesta organització supranacional.

Esmentar, per començar, que existeix una xarxa de Centres de Documentació autonòmics, homòlegs al Centre de Documentació Europea situat a la seu del Centre Balears Europa a Palma, que empen els mateixos centres per informar-se en referència a les publicacions que es produeixen a la UE, i que algunes d'aquestes fan referència a material didàctic.

Aquestes publicacions es troben a l'arxiu digital de la UE per a Espanya, coordinat per una sèrie d'universitats espanyoles.

Per altra banda, existeixen **publicacions** pròximes al present treball que cal esmentar. Es tracta de treballs realitzats a altres comunitats autònomes, per autors que han tractat la mateixa temàtica, i l'han intentat enfocar en la didàctica d'aquesta per a alumnes de diferents edats.

D'entre les publicacions a destacar cal mencionar una proposta didàctica on s'empren les TIC per tal d'ensenyar la temàtica, encara que aquesta no fa referència a les competències clau de secundària, ja que va adreçat a alumnes que cursen el grau de Magisteri. Es tracta de *Propuesta didáctica: la UE a través de las TIC*. (Gómez i Cuenca, 2013) del Departament de Didàctica General y Didàctiques Específiques de la Universitat d'Alacant.

També destacar un dels treballs que més hem va impactar per la seva proximitat amb el que aquí es presenta, anomenat *Tan joven y tan viejo: Una unidad didáctica para aprender la UE con metodologías innovadoras* (Ozores, 2014). Aquesta unitat didàctica es troba destinada a alumnes de sisè de primària, i emmarcat en una exposició d'un treball, que com l'anterior, correspon a un curs de grau.

Una altra de les publicacions relacionades amb l'aprenentatge de la organització europea a l'escola, i que cal esmentar, es *Vivir Europa: Europa en la escuela*.

(González i Herrero, 2013). Aquest treball es centra en conscienciar a l'estudiant de la influència de la UE en els ciutadans.

Sortint de la didàctica en la que es centren les tres darreres publicacions, la següent tracta el moviment migratori, i dona un punt de vista diferent d'Europa, que també, en algun punt, es tracta en el present treball, per tal de conscienciar del que significa Europa al món. Es tracta de *La ruta prometida: una guía didáctica y práctica para reflexionar y comprender las causas del movimiento migratorio del África Occidental hacia Europa* (Lavella, 2009), de l'equip Nacional del Programa de Sensibilizació y Comunicació Externa de la Fundació Cepaim.

Destacar de nou, com s'ha esmentat, que si bé es veritat que aquesta publicació no es troba elaborada per a l'ensenyament a l'aula, sí pot ser un bon recurs per treballar la UE per part dels alumnes.

En referència a diferents xarxes de col·laboració educativa nacionals, com la xarxa d'informació educativa REDINED (Ministeri d'Educació, 2018), cal destacar algunes publicacions en la seva **recerca bibliogràfica** com *El Tratado de la Unión Europea. Orientaciones didácticas* (Galán, Sabín, Torremocha, 1993); *Europa ce'st nous: unidad didáctica. 'Nosotros somos europa'* (Acín, Azón, Labarta, Lumbierres, Pérez i Cereceda, 1996); *L'euro i la Unió Europea: propostes de treball a l'aula. 'El euro y la Unión Europea : propuestas de trabajo en el aula'* (Liarte, Rodríguez i Vigo, 2002); o *La investigació en Didàctica de les Ciències Socials: Europa y los europeos en el imaginario de los jóvenes* (López, 2008).

Aquestes quatre publicacions exposen diferents recursos que pretenen treballar la UE de diferents formes. Així mateix, les quatre ho fan oferint un punt de vista didàctic que ajuda a conscienciar a l'alumne de la seva pertinença a la UE. I sobretot la darrera autora, Esther López Torres, ho fa de forma concreta en aquesta publicació i de forma general en una tesis i altres publicacions relacionades amb la mateixa temàtica tractada.

Seguint amb la recerca a les xarxes de col·laboració educativa, a la pàgina web de PROCOMÚN (INTEF, 2014) també hi trobem recursos relacionats com la

Unidad didáctica sobre la Unión Europea para el curso de Ciencias sociales de 4º de ESO, elaborat pel mateix Institut Nacional de Tecnologies educatives i de Formació del Professorat l'any 2014.

Aquesta unitat didàctica s'acosta a la idea del present treball, juntament amb les publicacions esmentades a l'inici d'aquest apartat, i el situa com una de les cites més pròximes al que s'exposarà, adreçant-se específicament a alumnes de 4t d'ESO.

Per acabar amb els treballs trobats en algunes de les diferents xarxes de col·laboració educativa espanyoles, destacar també *La Unión Europea* (Martínez, 2016): una unitat didàctica per a 6è de primària de la Unió Europea on es contemplen, igual que en la publicació anteriorment esmentada, aspectes com l'avaluació dels alumnes o les diferents activitats que han de realitzar, i que ens donen una idea més ampla de l'estat de la qüestió del present treball.

Per altra banda, destacar ara, també, algunes **pàgines web**, on es tracten continguts relacionats amb les ciències socials, i on la temàtica de la UE es troba bastant treballada, facilitant a la vegada molts recursos als visitants de la pàgina. Es tracta de *Jugando y aprendiendo. Blog de Luisa Maria Arias* (Arias, 2015) i *Didáctica de las ciencias sociales y TIC. Blog de Diego Sobrino* (Sobrino, 2010).

I d'una altra forma però també disponible a la xarxa, destacar la Corporació Catalana de mitjans audiovisuals, a la que he accedit a través de la pàgina web Edu3.Cat i que dona facilitats també per a trobar recursos per a l'educació, i ens ofereix diferents programes i documentals relacionats amb la UE com *Mapamundi*, del 1995 o, *Infok*, del 2015. Els dos contenen material audiovisual referent a la UE i als refugiats, respectivament, i ens ofereixen una visió general que ajuda a que totes les edats, i sobretot els joves, puguin assabentar-se fàcilment de les realitats que descriuen.

A més a més, seguint amb les pàgines web, destacar la Conselleria d'Educació de la Generalitat Valenciana, que va impulsar la pàgina web *Mestreacasa*, lloc on podem trobar varietat de recursos de diferents temàtica, entre les que hi ha la Unió Europea. Aquest lloc permet també treballar com a xarxa, compartint

recursos en línia, fet que facilita poder compartir-los amb els usuaris de la resta del món.

El Comité Català de l'ACNUR també dedica un espai a la xarxa a l'educació en l'àmbit que treballem. Es tracta d'un projecte que va impulsar el 2011 anomenat *El blog de la brisa*. Aquest proporciona material per tal de que els immigrants puguin integrar-se als diferents països de la Unió Europea, i a més a més, proporciona facilitats als docents per tal de tractar el tema de la immigració.

Una altra institució oficial que s'ha centrat en algun moment en facilitar recursos per aprendre respecte la UE és la Universitat de Lleida, juntament amb la Universitat Oberta de Catalunya, creant l'any 1997 la pàgina web *Learn Europe*.

Aquesta web és de les més completes, ja que compta fins i tot amb una petita guia didàctica amb objectius específics, encara que a dia d'avui no es troba actualitzada, ni adreçada a alumnes de les Illes Balears, òbviament, i per tant no està contemplada ni la LOMCE ni el Currículum de les Illes Balears de les matèries que treballa, que en aquest cas són, sobretot, història, geografia i economia.

Com a tercer subapartat, després d'haver tractar tant publicacions i recerca bibliogràfica de diferents fonts, com pàgines web en l'àmbit nacional, centrar-nos en una revista amb gran transcendència a nivell didàctic, i específicament a l'àrea de les ciències socials, com és la revista ÍBER. Aquesta ens ofereix varietat de publicacions relacionades amb el present treball, algunes tractant la vessant més geogràfica com:

- Xosé Carlos Macía Arce. (2013). La cartografía regional de la Unión Europea como recurso didáctico para las aulas de geografía. *ÍBER: desarrollo de las competencias de la enseñanza en geografía*. (núm. 074). Pàg. 37-42.
- Sònia Ruiz Conesa. (2016). En contexto: La Unión Europea. *ÍBER: el desafío de enseñar historia desde la actualidad*. (núm. 83). Pàg. 4-6.

Altres de caire més tècnic, que ajuden a tenir una idea d'aspectes varis, ajudant tant al docent com a l'alumne interessat a aprendre, com:

- Fernández García, Carmen. (2006). Anàlisis de libros de texto de educación secundaria obligatoria en relación con el tema de la Unión Europea. *ÍBER: arte e historia del arte en las aulas (núm. 49)*. pàg. 83-93.
- Domínguez Domínguez, Consuelo. (2002). El papel del patrimonio en la construcción de la identidad europea. Ante un reto educativo. *ÍBER: los archivos en la didáctica de las ciencias sociales. (núm. 34)*. Pàg. 73-86.

I, a més a més, esmentar les dues publicacions següents, on es tracta per una banda el sentiment dels europeus entre ells, com a comunitaris dins la UE, i per l'altra, la funció dels itineraris didàctics, com a recurs didàctic per a l'aprenentatge del patrimoni històric i artístic, i des d'on podem treure una relació amb el patrimoni existent a les Illes Balears, conservat algun gràcies a l'interès de la UE.

- López Torres, Esther. (2004). El sentido europeo para el ciudadano de la Unión, ¿proyecto o realidad para una nueva tarea educativa?. *ÍBER: Métodos para enseñar ciencias sociales: interacción, cooperación i participación. (Núm. 40)*. Pàg. 81-103.
- Ávila Ruiz, Rosa M^a. (2003). La función de los itinerarios en la enseñanza y el aprendizaje del patrimonio histórico-artístico. Una reflexión didáctica. *ÍBER: Salir del aula (núm. 36)*. Pàg. 36-46.

Finalment, destacar algunes publicacions que per la seva relació amb el present treball calen ser esmentades d'una manera o una altra, com són *La dimensión europea de la educación: el proyecto ECLIPSE* (Santana, Ramos, Feliciano, González i Garcés, 2015), i *Rosa Cots i Sílvia Monserrat, dues mares solidàries. «Refugiats, la nostra Europa és casa vostra»*.(Martí, Cots i Montserrat, 2017)

La primera de les dues tracta un projecte, dels molts que s'han dissenyat, que descriu l'estat de l'educació a nivell europeu. L'altra tracta una temàtica específica, com la dels refugiats, a partir d'una iniciativa en la qual s'ofereix el servei de dues persones amb experiència en la matèria per a visitar centres educatius i conscienciar respecte a la temàtica.

CENTRE BALEARS EUROPA

Per últim, com a tercer apartat de l'estat de la qüestió, fer una breu referència a n'aquesta en el marc autonòmic, en concret al Centre Balears Europa, que a diferència del que hem comentat fins ara en els altres dos apartats, aquest sí es troba en el marc del Currículum de les Illes Balears que cal aplicar als estudiants de secundària.

El Centre Balears Europa, com a òrgan oficial on hi ha el Centre de Documentació Europea de les Illes Balears, coordina setmanalment visites a centres escolars amb l'objectiu de que els alumnes treballin la Unió Europea. A més a més, els centres escolars també poden acudir al mateix centre per a que es doni l'explicació allà mateix. En aquest petit aprenentatge didàctic que es fa és donen una sèrie de recursos als alumnes perquè aquests puguin treballar i fer exercicis al respecte i, a més a més, el mateix centre de documentació consta d'una biblioteca on hi ha material didàctic de la Unió Europea. Algun d'aquest, el més destacat i relacionat amb el treball, ja esmentat anteriorment.

En resum, i fent una valoració crítica de l'estat de la qüestió, dir que la temàtica de la Unió Europea s'ha tractat des de moltes perspectives tant a nivell europeu com espanyol. Existeixen gran varietat de fonts procedents d'Europa, i sobretot d'institucions de la Unió Europea, que han treballat i elaborat diferents recursos perquè es puguin emprat per treballar la UE a diferents edats. Òbviament, cada vegada trobem més recursos a la xarxa, i més accessibles per als docents o persona interessada. En aquest apartat, cal destacar la funció de la Comissió Europea, alhora de col·laborar i marcar objectius relacionats amb l'educació i la formació en la matèria. La pàgina web de la Comissió dona accés a recursos electrònics i jocs que s'adrecen a alumnes de secundària. *Vamos a explorar Europa!* (Comissió Europea, 2012) és dels que he trobat més accessibles. Per una banda, per la voluntat pròpia d'accedir a ell veient que es tracta no només d'una publicació on hi trobem diferents activitats per a realitzar i treballar la UE, sinó també perquè a la xarxa es pot transformar en un joc en el que es pot jugar tant individualment com en grup. I per altra banda, perquè es tracta també d'una sèrie d'exercicis que es troben incorporats al Centre Balears Europa per poder fer treballar als alumnes la UE a l'aula.

Ara bé, a dia d'avui, les competències clau que han de treballar els alumnes, a nivell europeu es marquen d'una forma, i a nivell estatal, és a dir a Espanya, es marquen d'una altra, que si bé és similar, no és la mateixa que la que es marca a nivell europeu.

Les competències clau que marca l'Estat i seguidament les comunitats autònomes no s'han tingut en compte alhora d'elaborar la majoria dels recursos que s'han elaborat a nivell europeu.

En canvi, a nivell estatal trobem de la mateixa manera diverses fonts que treballen la Unió Europea, encara que no tantes, òbviament, com a nivell europeu. Aquestes fonts sí que treballen, algunes de més a prop, el contingut referent a la UE, tenint en compte els objectius marcats per la llei d'educació vigent, i pel currículum que existeix a la comunitat corresponent a la de la publicació, fet que dona lloc a recursos més pròxims al contingut del present treball.

Destacar també l'article de la revista ÍBER que tracta la geografia de la UE citat anteriorment. Aquest article es troba entre els que més m'han cridat l'atenció degut a l'interès del meu treball en dedicar recursos didàctics al mateix contingut que l'article. Aporta recursos didàctics tenint en compte el currículum de geografia de 2n de batxillerat, fet que, encara que no equival al currículum aprovat a partir de la LOMCE, que es té més en compte al present treball, la direcció de l'article és de les que més s'apropen a la que he volgut donar al present treball, sobretot en l'àmbit geogràfic d'aquest.

A més a més, destacar que existeixen treballs, pàgines web, i publicacions diverses relacionades amb aquest treball, però gairebé cap, com s'ha dit, es centra en les competències clau que s'han de treballar a la Comunitat autònoma de les Illes Balears, i molt poques és clar, es centren en oferir uns recursos educatius estructurats per assolir el que marca el currículum, tenint en compte la història d'aquesta regió a la UE, la influència que hi té allà, les possibles polítiques europees que afecten a les Illes Balears, la conscienciació dels seus ciutadans i, en especial la dels alumnes de secundària, a més d'altres aspectes que es miraran de tractar al present treball de la millor forma que es podrà, amb la finalitat d'elaborar un recurs més, com els que s'han esmentat, però més centrat en la realitat educativa de la zona en la que vivim.

D'aquesta mateixa zona, destacar l'existència del Centre Balears Europa, com a organisme representatiu de les Illes Balears a la Unió Europea, i com a organisme que fomenta l'aprenentatge d'aquesta organització als joves de la comunitat, el qual, per la seva transcendència, tant en el passat, com en el present i possiblement en el futur, en l'estat de la qüestió del present treball se li ha dedicat el darrer dels tres apartats.

PROPOSTA DIDÀCTICA ADREÇADA A 4t d'ESO I 2n DE BATXILLERAT

Aquesta proposta didàctica pretén que d'una forma o altra, els alumnes acabin adquirint una idea global de l'organització supranacional en la qual es troben emmarcats, prenent consciència de la seva existència. Per poder-ho dur a terme, es proposen una sèrie de sessions o propostes didàctiques, en les quals s'especifiquen diferents activitats per treballar els continguts que pertocuen.

Donada la importància en exposar diferents punts de vista, alguns continguts es treballen de diferents formes, per ressaltar així les diferents propostes que es fan, i a la vegada, per poder-ho posar en pràctica de la manera més convenient donat el context real en el que es pugui trobar cada centre.

Per tal de donar a conèixer les diferents propostes, aquestes es divideixen, com s'ha dit, en diferents sessions, i dins cada una d'elles s'exposa l'activitat de forma concreta, i desenvolupada punt a punt en l'annex.

La pauta que es segueix alhora d'exposar les propostes és la de la Unitat Didàctica. I en el desenvolupament de les competències clau treballades, es defineixen les que es treballen a 4t d'ESO i a 2n de batxillerat.

Aquests dos nivells comprenen en els seus respectius currículums de ciències socials, punts en els quals treballen temes relatius a la Unió Europea. I partint d'aquesta base, i de la intenció de dotar d'una certa originalitat el present treball, es presenten les propostes didàctiques pertinents.

El Currículum de les Illes Balears en referència a la Unió Europea es treballa amb una certa transversalitat, abastant diferents disciplines o matèries dins les ciències socials, com són la geografia o la història.

Per altra banda, la originalitat del treball dóna lloc a propostes en les quals els alumnes entenen la influència de la UE en el seu entorn, a la seva ciutat, o al seu país, i proposa activitats que, a partir dels punts del currículum relacionats amb la UE, són transversals i d'aquesta manera permeten adquirir major varietat de competències clau.

CONTINGUTS

Continguts conceptuals, procedimentals i actitudinals a 4t d'ESO

CONCEPTUALS	PROCEDIMENTALS	ACTITUDINALS
Evolució dels aliats després de la II guerra mundial	- Assenyalar els objectius inicials de la UE	- Aprendre dels fracassos per tal de tenir èxit futur
L'estat del benestar a Europa	- Comentari gràfiques amb indicadors de benestar de la UE - Comparació de gràfiques	- Treballar individualment, en parelles i en grup
El camí cap a la UE: de la unió econòmica a una futura unió política supranacional	- Emulació institucions europees - Exposició oral - Resolució de problemes relacionats amb la UE	- Augmentar l'interès en l'organització del món i de la UE en concret - Expressar-se oralment
Relacions interregionals al món i globalització	- Resposta a preguntes de la regió - Recerca d'informació - Relació de característiques de diferents Organitzacions Internacionals	- Valorar l'existència de la UE, d'ells com a ciutadans dins aquesta, i de la posició privilegiada d'aquesta al món - Comprendre i saber conviure amb la diversitat cultural del món
Procés de construcció de la UE	- Omplir una sèrie de mapes de la UE - Relació de diferents països amb la seva data d'entrada - Exposició oral	- Valorar la pertinença a una organització que té una història i uns objectius de fa dècades, i uns valors conjunts entre els seus ciutadans

Continguts conceptuals, procedimentals i actitudinals a 2n de batxillerat

CONCEPTUALS	PROCEDIMENTALS	ACTITUDINALS
Espanya a Europa	<ul style="list-style-type: none"> - Visualització i enteniment d'un vídeo que resumeix els 30 anys que duu Espanya o les Illes Balears a la UE - Resposta a preguntes generals sobre la influència de la UE en els ciutadans - Comparació de gràfiques 	<ul style="list-style-type: none"> - Aprendre a valorar la situació geogràfica privilegiada en la que es troba Espanya a dins el món i dins Europa - Treballar en grup - Resoldre problemes
Estructura territorial de la UE	<ul style="list-style-type: none"> - Omplir una sèrie de mapes de la UE - Definició dels futurs objectius de la UE 	<ul style="list-style-type: none"> - Prendre consciència de la necessitat d'organització de les persones - Capacitat de crítica cap al tema que es tracta
Contrasts físics i socioeconòmics d'Europa	<ul style="list-style-type: none"> - Comentari de gràfiques amb indicadors de països de la UE - Lectura d'un text 	<ul style="list-style-type: none"> - Augmentar la capacitat per decidir envers diferències que es puguin trobar amb altres persones, regions o països durant la vida
La posició d'Espanya a la UE	<ul style="list-style-type: none"> - Realització estudi sobre la representativitat d'Espanya a la UE - Comparació de gràfiques 	<ul style="list-style-type: none"> - Aprendre a valorar i fer crítica de la posició d'Espanya dins la Unió Europea
Polítiques regionals i de cohesió territorial a la UE	<ul style="list-style-type: none"> - Comprensió i crítica de polítiques públiques - Resposta a preguntes de la regió en la que vivim i la seva posició a la UE - Recerca de documentació 	<ul style="list-style-type: none"> - Saber opinar de forma crítica les diferents polítiques que poden existir, i les que poden no existir, i veure com ens afecten - Comprendre la diversitat cultural al món
Desigualtats territorials	<ul style="list-style-type: none"> - Comentari de gràfiques amb indicadors de països de la UE - Comparació de gràfiques de diferents OOI 	<ul style="list-style-type: none"> - Prendre consciència de la situació en la que es viu i altres situacions que es viuen a altres països a la UE - Empatitzar amb els països desiguals
La plena integració d'Espanya a la UE	<ul style="list-style-type: none"> - Comparació de gràfiques - Exposició oral 	<ul style="list-style-type: none"> - Entendre les avantatges que comporta el treball en grups, tant de persones, com de països en el cas de la UE - Expressar-se oralment

OBJECTIUS I COMPETÈNCIES CLAU

Donada la transversalitat de la proposta didàctica, i l'objectiu de dirigir aquesta a alumnes de 4t d'ESO i de 2n de batxillerat, els objectius didàctics són diversos i es treballen en les diferents activitats que es proposen. Ara bé, donat que 4t d'ESO i 2n de batxillerat són els dos cursos de secundària (juntament amb 1r de batxillerat) on es tracta de més a prop la Unió Europea, i que de la mateixa forma, aquests dos cursos pertanyen a dos nivells diferenciats dins la mateixa educació secundària, s'exposen en un requadre els diferents objectius de manera que quedin lligats a les competències clau corresponents segons el col·lectiu al qual s'adrecen. Alhora de redactar aquestes competències clau i els objectius relacionats, la referència bàsica ha estat el currículum de geografia i història de les Illes Balears en el cas del curs de 4t d'ESO, i els currículums de geografia i d'història d'Espanya en el cas de 2n de batxillerat.

Competències clau en comunicació lingüística

COMPETÈNCIA CLAU	Objectius 4t d'ESO	Objectius 2n de BATXILLERAT
Adquisició del lèxic adequat mitjançant la pràctica de l'oralitat i l'escriptura a l'aula	<ul style="list-style-type: none"> - Adquirir i emprar el vocabulari específic relacionat amb la geografia i història de la UE i incorporar-lo al vocabulari habitual, a fi d'augmentar la precisió en l'ús del llenguatge i millorar la comunicació. - Identificar i localitzar en el temps i en l'espai els processos i els esdeveniments històrics rellevants de la història de la UE a fi d'adquirir una perspectiva global de l'evolució de la humanitat amb un marc cronològic precís. 	
Resolució de problemes que inclouen aplicar destreses comunicatives a l'hora de llegir, escriure, parlar, escoltar i conversar	<ul style="list-style-type: none"> - Elaborar un treball grupal en el qual es divideixi la història de la UE per tal de poder-se repartir la feina de la millor manera. 	
Comprensió de textos i d'informació i diferenciació de les idees principals de les secundàries		<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer i comprendre els processos més rellevants relacionats amb Espanya i les Illes Balears que configuren la història de la UE, identificant les interrelacions entre fets polítics, econòmics i socials.
Elaboració d'exposicions orals i escrites coherents, amb un ús correcte de la sintaxi i el lèxic, per comentar documents de diferent format (textos, imatges, mapes, gràfics, etc.) referents a un fenomen geogràfic o històric		<ul style="list-style-type: none"> - Identificar els canvis conjunturals i els trets permanents del procés històric per sobre dels fets aïllats i dels protagonistes concrets, per aconseguir una visió global de la història de la UE. - Explicar la posició d'Espanya i de les Illes Balears en el context mediterrani, europeu i mundial. Conèixer les característiques territorials de la Unió Europea i analitzar les relacions entre els principals problemes d'origen geogràfic en un continent en què de cada vegada hi ha més interrelació i en què coexisteixen la uniformització econòmica i el control i el repartiment igual o desigual dels recursos.
Disposició per al diàleg crític i constructiu com a eina per a la convivència i la interacció amb els companys.		<ul style="list-style-type: none"> - Resoldre una situació problemàtica a partir de la interacció amb els companys
Adquisició i ús adequat del llenguatge històric i geogràfic,		<ul style="list-style-type: none"> - Emprar amb propietat la terminologia i el vocabulari

imprescindible per descriure fets i processos històrics i realitats geogràfiques		històrics i aplicar les tècniques elementals de comentaris de textos i d'interpretació de mapes, gràfics i altres fonts històriques - Identificar i situar en el temps i en l'espai els processos, estructures i esdeveniments més rellevants de la història de la UE, valorant les seves repercussions en el creixement d'Espanya i les Illes Balears.
Adquisició d'habilitats vinculades al tractament de la informació a través de la producció de textos electrònics.	- Realitzar una presentació a partir de material electrònic per poder exposar diferents continguts relacionats amb la UE.	

Competència clau matemàtica i competències clau en ciència i tecnologia

COMPETÈNCIA CLAU	4t d'ESO	2n de BATXILLERAT
Utilització d'eines matemàtiques (magnituds, percentatges, taxes, escales) per analitzar i descriure gràfics, fer càlculs i elaborar i interpretar mapes.	<ul style="list-style-type: none"> - Identificar, localitzar i analitzar, a diferents escales, els elements bàsics del medi físic i les interaccions entre aquests elements i els grups humans a l'hora d'emprar l'espai i els recursos, a partir de la història de la UE en relació a Espanya. Valorar les conseqüències de tipus econòmic, social, cultural i polític d'aquestes interaccions. - Conèixer, localitzar i comprendre les característiques bàsiques de la diversitat geogràfica del món i d'algunes gran àrees socioeconòmiques, culturals i polítiques, així com els trets físics i humans d'Europa sobretot. 	<ul style="list-style-type: none"> - Comprendre i explicar l'espai geogràfic europeu com un espai dinàmic, caracteritzat pels contrastos i la complexitat territorial i resultat de la interacció de processos socials, econòmics, tecnològics i culturals que han actuat en un marc natural i històric - Identificar i comprendre els elements bàsics de l'organització del territori emprant processos i destreses específicament geogràfics a l'hora d'analitzar i interpretar un determinat fenomen o situació territorial, valorant els múltiples factors que hi intervenen i aplicant les tècniques de representació cartogràfica
Associació de l'aparició de noves tecnologies i avenços científics a la millora de les condicions de vida al llarg de la història	<ul style="list-style-type: none"> - Cercar, seleccionar, comprendre i relacionar, amb els mètodes i les tècniques propis de la geografia i la història, informació de tipus verbal, gràfic, icònic, estadístic i cartogràfic procedent de fonts diverses, incloent-hi l'entorn físic i social, les biblioteques, els mitjans de comunicació i les tecnologies de la informació i la comunicació; tractar 	<ul style="list-style-type: none"> - Enteniment del que es viu i del com es viu al país i a la nostra regió i com d'important ha estat l'ajuda de la UE per a l'avançament i l'èxit en la millora de la qualitat de vida actual

	aquesta informació d'acord amb la finalitat que es persegueix i comunicar-la als altres de forma organitzada i intel·ligible.	
Adquisició del coneixement de l'espai físic en què es desenvolupa l'activitat humana		- Conèixer i respectar tant l'espai més acostat al propi entorn com altres espais geogràfics més llunyans i cooperar per superar les desigualtats que imposen els diferents nivells de desenvolupament.
Utilització d'eines matemàtiques (magnituds, percentatges, taxes) per analitzar i descriure una època de la història	- Identificar en el temps i en l'espai els processos i els esdeveniments històrics rellevants de la història de la UE a fi d'adquirir una perspectiva global de l'evolució amb un marc cronològic precís.	- Identificar els canvis conjunturals i els trets permanents del procés històric per sobre dels fets aïllats i dels protagonistes concrets, per aconseguir una visió global de la història de la UE
Aplicació de principis i processos matemàtics en la confecció de gràfics i l'anàlisi de taules estadístiques.		- Realitzar gràfiques a partir de la selecció d'informació en suport electrònic tractant de treure una conclusió dels continguts del material confeccionat

Competències clau digitals

COMPETÈNCIA CLAU	4t d'ESO	2n de BATXILLERAT
Coneixement i ús de diferents motors de cerca i bases de dades a fi de triar el més adequat a les pròpies necessitats	- Realitzar recerques referents a aspectes de la UE de forma que l'aprenentatge es dugui a terme de forma autònoma i àgil	
Ús de les tecnologies de la informació i la comunicació per cercar, obtenir i processar informació de manera crítica; és a dir, per comparar-la, avaluar-ne la fiabilitat i l'adequació i transformar-la en coneixement	- Comprendre els elements tècnics bàsics que caracteritzen la realitat social i històrica d'algunes manifestacions, amb la finalitat de valorar i respectar el patrimoni històric i cultural i assumir actituds positives, especialment el de les Illes Balears.	- Saber fer anàlisi de gràfiques a partir de la informació trobada amb els recursos disponibles a l'aula - Fomentar una visió de la història d'Espanya respecte la UE que respecti i valori tant els aspectes comuns com les particularitats i generi actituds de tolerància i solidaritat i capacitat de crítica respecte de la realitat
Creació de continguts emprant mitjans informàtics	- Realitzar un treball grupal per a exposar a l'aula a partir de recursos electrònics	- Realitzar un treball grupal per a exposar a l'aula a partir de recursos electrònics
Motivació per l'aprenentatge i la millora en l'ús de les tecnologies		- Realitzar recerques i tractar informació a partir de recursos electrònics per tal d'elaborar una presentació per exposar continguts

Competència clau: aprendre a aprendre

COMPETÈNCIA CLAU	4t d'ESO	2n de BATXILLERAT
Obtenció d'estratègies de planificació per resoldre una tasca (pensar abans d'actuar), supervisar el propi treball (analitzar el curs i ajustar el procés) i avaluar els resultats obtinguts (consolidar l'aplicació del pla si ha donat bons resultats o modificar-lo si els resultats no han estat bons)	- Identificar els processos i els mecanismes dels fets polítics, econòmics i culturals i les relacions que s'estableixen entre aquests. Emprar aquest coneixement per comprendre les causes que expliquen l'evolució de les societats i els seus problemes més rellevants.	- Seleccionar i interpretar informació procedent de fonts diverses, inclosa la proporcionada per les tecnologies, i utilitzar-la de forma crítica per a la comprensió de processos i fets històrics
Coneixement dels processos d'aprenentatge partint del que sap i organització del propi aprenentatge mitjançant la gestió eficaç del temps i de la informació	- Escriure un comentari d'una gràfica relacionada amb la UE i reflexionar en aquest sobre l'opinió personal a partir de l'aprenentatge anterior	- Situar el procés històric en les seves coordenades internacionals per explicar i comprendre les seves implicacions per a ser capaçs de tenir una visió articulada de la història.
Reconeixement dels processos per a l'aprenentatge partint del que sap i organització del seu propi aprenentatge a través de la gestió del temps i de la informació d'una manera eficaç		- Resoldre situacions de conflicte relacionades amb la convivència dels ciutadans a la UE
Assoliment del fet que l'alumne se senti protagonista del procés i el resultat de l'aprenentatge, a través de la motivació i la curiositat per aprendre.	- Resoldre situacions de conflicte relacionades amb la convivència dels ciutadans a la UE	- Decidir en una situació concreta en la qual sa de solucionar un problema com a ciutadà de la UE

Competències clau socials i cíviques

COMPETÈNCIA CLAU	4t d'ESO	2n de BATXILLERAT
Comprensió i anàlisi crítica dels diferents codis de conducta de les societats a través de l'estudi de la història i la geografia humana	<ul style="list-style-type: none"> - Comprendre el territori com el resultat de la interacció de les societats amb el medi que organitzen i en el qual es desenvolupen. - Explicar la posició d'Espanya i de les Illes Balears en el context mediterrani, europeu i mundial. Conèixer les característiques territorials de la Unió Europea i analitzar les relacions entre els principals problemes d'origen geogràfic en un món en què de cada vegada hi ha més interrelació i en què coexisteixen la uniformització econòmica i el control i el repartiment desigual dels recursos 	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer les normes bàsiques que regulen el nostre ordenament constitucional, promovent tant el compromís individual i col·lectiu amb les institucions democràtiques com la presa de consciència davant els problemes socials, especialment els relacionats amb els drets humans.
Identificació de conceptes ètics relatius a la igualtat, la no-discriminació, la democràcia i els drets humans en l'organització social, política i econòmica d'Espanya, d'Europa i del món	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer el funcionament de les societats democràtiques, apreciar-ne els valors i les bases fonamentals, valorar els drets i les llibertats com un assoliment irrenunciable i una condició necessària per a la pau, denunciar actituds i situacions discriminatòries i injustes i mostrar-se solidaris amb els pobles, els grups socials i les persones privats dels seus drets o dels recursos econòmics necessaris. 	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer els principis de la UE i les característiques essencials i comunes dels seus estats membres - Reconèixer tradicions culturals properes i entendre la importància de la interrelació de les diverses cultures de la UE - Valorar el patrimoni cultural, lingüístic i històric de les Illes Balears
Comprensió dels processos socials i culturals de caràcter migratori en un món globalitzat	<ul style="list-style-type: none"> - Valorar i respectar el patrimoni històric, lingüístic i cultural de la UE, d'Espanya i de les Illes Balears. 	<ul style="list-style-type: none"> - Fomentar una visió de la història de la UE que respecti i valori tant els aspectes comuns com les particularitats i generi actituds de tolerància i solidaritat entre els diversos Estats membres.

Competència clau: sentit d'iniciativa i esperit emprenedor

COMPETÈNCIA CLAU	4t d'ESO	2n de BATXILLERAT
Adquisició d'un pensament crític i del sentit de responsabilitat	- Cercar, seleccionar, comprendre i relacionar, amb els mètodes propis de la geografia i la història, informació de tipus verbal, gràfic, icònic, estadístic i cartogràfic procedent de fonts diverses, incloent-hi l'entorn físic i social, les biblioteques, els mitjans de comunicació i les tecnologies de la informació i la comunicació; tractar com cal aquesta informació i comunicar-la als altres de forma organitzada i intel·ligible.	- Reflexionar respecte als avantatges i inconvenients de pertànyer a la UE

Competència clau: consciència i expressions culturals

COMPETÈNCIA CLAU	4t d'ESO	2n de BATXILLERAT
Respecte per la diversitat cultural i el diàleg entre cultures i societats	- Valorar i respectar la diversitat cultural sense renunciar a emetre judicis de valor.	- Distingir les diferències existents als països de la UE i aprendre dels objectius comuns que els uneixen

TEMPORALITZACIÓ

SESSIÓ	TIPUS D'ACTIVITAT	4t d'ESO	2n DE BATXILLERAT
1	Visualització documental i exercici relacionat	15'	15'
1	Preguntes genèriques a l'aula	10'	10'
1	Vertader o fals	5'	5'
1	Exercici grupal	20'	20'
1	Explicació sessions posteriors	5'	5'
2	Mapes	25'	25'
2	Gràfiques	30'	30'
3	Eix cronològic	15'	15'
3	Unir països amb data d'incorporació	15'	
3	Unir fets històrics de la UE amb el seu any		10'
3	Objectius Unió Europea	5'	
3	Treball en grup	20'	30'
4	Polítiques regionals		20'
4	Comparació gràfiques	25'	20'
4	L'Estat del benestar	15'	15'
4	Diferències horàries	15'	
5	Preguntes inicials	5'	5'
5	Centre Balears Europa	25'	25'
5	Les llengües oficials	15'	15'
5	Productes protegits	10'	
5	Any europeu patrimoni cultural		10'
6	Institucions Unió Europea	15'	15'
6	Preguntes per parelles	10'	10'
6	Grup	30'	30'
7	Aprenentatge Basat en Problemes	55'	55'
8	Retalls de premsa	15'	
8	<i>Brèxit</i>	20'	30'
8	Organitzacions Internacionals	10'	20'
8	Estratègia futura	10'	5'
9	Exposicions orals	50'	50'
9	Mots encreuats	5'	
9	Petit debat		5'

METODOLOGIA

En el desenvolupament d'aquest apartat es defineixen 9 sessions, en les quals s'exposen diferents activitats per treballar els continguts que pertocuen.

En una primera sessió, i l'única sessió que per ser imprescindible té un format més general, es proposen una sèrie d'activitats dins l'aula amb l'objectiu d'introduir als alumnes en la temàtica i veure i treballar els seus coneixements per tenir una idea del nivell general del grup.

En les sessions posteriors, es defineix un punt de vista diferent per a cada una d'elles, per així treballar els continguts del currículum relacionats amb el present treball des de diferents perspectives. En les mateixes sessions, s'especifiquen les activitats que van dirigides al 2n curs de batxillerat, les que es proposen per al 4t curs d'ESO, i les que van dirigides als dos cursos.

En la segona i tercera sessió es treballa a l'aula amb diferent material didàctic orientat a l'aprenentatge de la geografia i la història de la Unió Europea.

A la quarta i cinquena sessió es mostra un punt de vista diferent, en el qual els alumnes han de treballar el paper d'Espanya i de les Illes Balears a la Unió Europea.

Posteriorment, les propostes passen a ser, en certa manera, d'un caire més pràctic, treballant diferents continguts en grup en la sisena sessió, i realitzant un exercici que respon a l'Aprenentatge Basat en Problemes en la setena sessió.

Finalment, i amb la idea de tancar, avaluar i treure conclusions del treballat, es proposen una vuitena sessió sobre l'actualitat i el futur de la Unió Europea, i una novena on destacarà l'aspecte avaluatiu, amb una exposició oral, i la realització d'un exercici o activitat de caràcter global dels continguts treballats en les sessions anteriors.

1a sessió: introductòria

La primera sessió que dedicarem per començar a treballar la Unió Europea és essencial per afrontar la resta de sessions i les metodologies que s'exposen en elles. Ens servirà primer de tot per avaluar els coneixements i punts de vista que tenen els alumnes respecte a la UE, i també per adquirir uns primers coneixements bàsics de la matèria que permetran dur a terme les diferents formes d'aprenentatge de la UE a les següents sessions profitosament.

La primera sessió doncs, es divideix de la següent manera:

4t d'ESO i 2n de batxillerat

- Primer de tot es projectarà material audiovisual introductori de la UE: un breu documental de 5 minuts de durada anomenat *30 anys a Europa* (Centre Balears Europa, 2017).
- En segon lloc es proposa un petit col·loqui sobre el vídeo, relacionat amb la UE i la importància d'aquesta organització per a Espanya i les Illes Balears. El professor intentarà que els alumnes vegin els perquè de la integració d'Espanya a la Unió Europea i s'apunten les conseqüències d'aquesta entrada per al país. El docent també donarà una petita explicació del vídeo i es contestaran les preguntes que s'hauran repartit als alumnes abans de la visualització del vídeo relacionades amb el contingut d'aquest.
- Posteriorment, el professor realitzarà una sèrie de preguntes genèriques sobre la UE per tal de que els alumnes entenguin el paper que la UE té en ells com a ciutadans.

Essent una primera part introductòria, el vídeo i les preguntes relacionades amb aquest són les mateixes tant per 4t d'ESO com per 2n de batxillerat. I de la mateixa manera, les preguntes genèriques que es realitzaran després, també ho seran.

- Un cop contestades les preguntes referents al vídeo i les que el professor hagi formulat després, es repartirà un petit exercici als alumnes per tal que aquests contestin vertader o fals a una sèrie d'afirmacions. Aquest

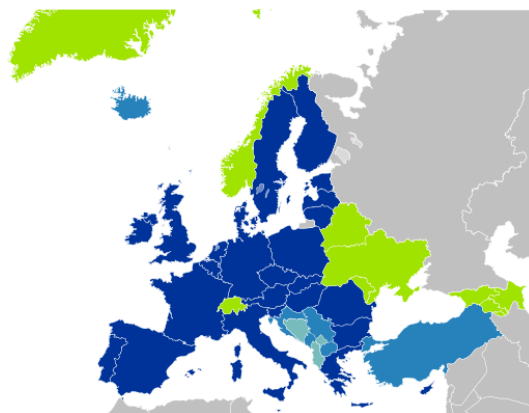
exercici s'entregarà al professor i servirà per fer-se'n una idea del nivell que hi ha a l'aula (les afirmacions d'aquest exercici varien depenent de si es s'adrecen a 4t d'ESO i a 2n de batxillerat).

- Havent donat 15 minuts per a fer l'exercici i que el professor el comentí, es realitzarà el següent exercici, on els alumnes, tant de 4t d'ESO com de 2n de batxillerat, s'hauran de reunir per grups:

El professor repartirà unes quantes situacions en les que els alumnes es poden trobar en la seva vida diària i en les que la UE té un paper transcendent. Els alumnes hauran de llegir la seva situació de forma grupal, discutir-la amb els seus companys de grup per tal de resoldre la problemàtica de la situació i finalment exposar una conclusió a la resta de grups amb la finalitat de comentar-la i debatre-la.

- Finalment, el professor explicarà en que consistiran les següents sessions.

En conclusió, aquesta sessió servirà per a que els alumnes tinguin una primera aproximació del que significa la Unió Europea, treballant el que entenen per Unió Europea, quin concepte en tenen d'aquesta i fins a quin punt se'n senten part o tenen consciència de la seva existència. A més a més, adquiriran nous coneixements a partir d'un exercici grupal i de la visualització del vídeo així com dels comentaris que es posaran en comú alhora de comentar-lo, que els acabarà d'ajudar a entendre de forma bàsica el que significa la Unió Europea i la transcendència que té en ells.

Imatge 1. UE 27. Ampliació de la UE. Extret de Wikimedia Commons.

2a sessió: geografia de la Unió Europea

Sessió en la qual els alumnes treballaran una sèrie de recursos per tal d'entendre la UE des d'un punt de vista geogràfic.

Es treballarà, entre d'altres aspectes, el procés de construcció de la UE, la posició geogràfica d'Espanya i la resta de països dins la UE, i a partir de diferents gràfiques, la cohesió i la desigualtat territorial, així com l'estructura territorial de la UE i els contrastes físics i socioeconòmics dins ella.

Així mateix, es treballaran els diferents mars o punts geogràfics, i la localització de la seu de la UE i de les seves institucions especialment.

Primer de tot es treballarà amb una sèrie de mapes d'Europa:

4t d'ESO

Es projectarà un mapa de la UE a la pissarra amb el nom d'algun país per tal que els alumnes després vagin emplenant voluntàriament els països que hi resten per marcar al mapa sortint a la pissarra a escriure'n el nom.

Posteriorment, es repartirà un altre mapa referent als processos d'incorporació a la UE, dibuixats per colors segons el procés d'incorporació al que es van adherir, i a partir del qual hauran d'escriure el nom dels països que pertoquen de forma individual.

2n de batxillerat

Es projectarà un mapa mut de la UE a la pissarra per tal que vagin emplenant voluntàriament els països que hi resten per marcar, i posteriorment demanarà que marquin a la pissarra, els que ho sàpiguen, diferents punts geogràfics tals com mars o seus d'institucions.

Posteriorment, es repartirà un mapa on es diferenciarà entre els països que empren l'Euro i els que no. A partir d'aquí, els alumnes individualment ompliran els països que corresponen a cada territori.

En un segon tipus d'activitats es treballarà amb diferents gràfiques:

Inicialment, es comentaran algunes gràfiques model per part del professor, per tal de que els alumnes adquireixin una idea de com s'ha de dur a terme. A més a més, el professor explicarà les pautes que hauran de seguir per realitzar el comentari, que variarà depenent de si és a 4t d'ESO o a 2n de batxillerat.

4t d'ESO

Es repartiran una sèrie de gràfiques individualment, per a què els alumnes redactin un petit comentari sobre la gràfica a partir de les pautes proporcionades. Es treballarà l'educació a la UE, l'aprenentatge d'idiomes, el nivell de vida i la superfície dels països que la integren. Després es comentaran en petits grups i finalment amb la resta d'alumnes.

2n de batxillerat

Es repartiran una sèrie de gràfiques individualment, perquè els alumnes redactin un petit comentari sobre la gràfica. Es treballarà la immigració a la UE, el PIB per càpita i la població dels països que la integren. A partir de les interpretacions individuals de les gràfiques que faran els alumnes dels dos cursos, es col·locaran en petits grups per tal de posteriorment posar en comú les diferents interpretacions i d'aquesta manera aconseguir treballar la posició d'Espanya dins la UE, i realitzar altres comparacions i conclusions a nivell col·lectiu.

3a sessió: història de la Unió Europea

En aquesta sessió, en la qual s'estudiarà l'enfoc més històric de la Unió Europea, es realitzaran una sèrie d'exercicis per a que els alumnes aprenguin la història d'aquesta organització des de que es va formar fins a l'actualitat.

Més concretament, és treballarà la UE com a conseqüència de la 2a guerra mundial, definint els objectius inicials que es va marcar, i el procés de construcció de la UE, aquesta vegada atenent a les causes i conseqüències dels diferents processos d'incorporació, i no tant als aspectes més purament geogràfics. A més a més, els fets històrics més destacats de la UE es treballaran en un exercici específic i en un treball en grup del qual s'explicaran les pautes.

4t d'ESO i 2n de batxillerat

En un primer exercici dirigit tant a 4t d'ESO com a 2n de batxiller el professor dibuixarà un eix cronològic a la pissarra des de l'any 1945 fins a l'any actual i els alumnes realitzaran un exercici per anar emplenant entre tots l'eix amb els fets més rellevants relacionats amb la història de la UE. Aquests fets poden implicar àmbits diferents al de la UE, perquè també poden servir per entendre en quin context es trobava la organització en cada moment.

4t d'ESO

- Per estudiar el procés de construcció de la Unió Europea, els alumnes de 4t d'ESO realitzaran un exercici en el qual hauran de relacionar els països amb la seva data d'incorporació a la Unió Europea.
- Per treballar la UE com a conseqüència de la 2a guerra mundial, ens centrarem en els objectius generals de la UE, i els alumnes de 4t d'ESO realitzaran un exercici en el que hauran de seleccionar d'entre 13 objectius, els que pertanyen als que es va marcar la UE al moment de la seva creació. Abans de començar, el professor posarà en el context de la fi de la 2a Guerra Mundial als alumnes amb una breu explicació.

2n de batxillerat

- Realitzaran un exercici en el qual hauran de relacionar els fets històrics amb la data que els correspon.

4t d'ESO i 2n de batxillerat

- Una vegada s'hagin fet una idea dels fets més importants a partir de l'eix cronològic elaborat al principi de la sessió, i per tal d'estudiar la història de la Unió Europea, els alumnes es reuniran en diferents grups de treball, cada un dedicat a una part de l'eix cronològic dibuixat a la pissarra. Així, els grups es distribuïran de la següent manera:

Grup 1- Orígens de la UE: causes i conseqüències

Grup 2- Des de l'origen com a CECA (1951) fins a l'entrada d'Espanya a la UE (1986)

Grup 3- Des de l'entrada d'Espanya a la UE fins a l'any 2003

Grup 4- Des de l'any 2003 fins l'any 2012

Grup 5- Des de l'any 2012 fins a l'actualitat, i la perspectiva de futur.

Grup 6- Finalment, un darrer grup haurà d'encarregar-se de relacionar els 5 apartats de l'eix amb la situació en la que es trobaven Espanya i les Illes Balears, explicant breument d'entre els esdeveniments històrics que van succeir, els més importants.

D'aquesta manera, els alumnes s'hauran posat en grup i durant els darrers minuts de la sessió aprofitaran per començar a organitzar-se el treball, mentre el professor marcarà els continguts mínims que ha de treballar cada grup tant a 4t d'ESO com a 2n de batxillerat.

Durant la darrera sessió, hauran d'exposar a l'aula el que han treballat amb el grup amb l'ajuda d'un *power point*.

4a sessió: el paper d'Espanya a la Unió Europea

En aquesta sessió es treballarà el paper d'Espanya com a estat membre de la Unió Europea. Com ha influït en el país la seva adhesió, amb referència inclosa a l'estat del benestar espanyol actual, les diferents fases d'implicació d'Espanya a la UE durant la seva història, inclosa la plena integració al 1986 i el futur del país dins l'organització. A més a més, els alumnes treballaran també el seu paper com a ciutadans espanyols dins la organització.

4t d'ESO i 2n de batxillerat

- Es treballarà la integració d'Espanya a la UE a partir d'un exercici on s'estudiarà el creixement d'Espanya des de que va entrar, i el paper d'Espanya en relació a la UE en el passat, el present i el futur. Per a fer-ho, compararan diferents gràfiques amb xifres d'Espanya abans de l'adhesió a la UE i després d'aquesta.

- En un altre exercici, es treballarà l'estat del benestar a Espanya i a la Unió Europea. Per a fer-ho, els alumnes de 4t d'ESO tornaran a treballar a partir de gràfiques que els facilitarà el professor, i els alumnes de 2n de batxillerat ho faran a partir d'un text que tracta l'estat del benestar.

4t d'ESO

Els alumnes de 4t d'ESO, en un altre exercici, s'ajuntaran en parelles, de tal manera que es vagin demanant diferències horàries de diferents ciutats del món, per així entendre els usos horaris en la zona europea i en el món.

2n de batxillerat

- Realitzaran un exercici on es tindran en compte diferents zones o aspectes on la UE ha ajudat a Espanya, posant exemples de diferents finançaments que s'han dut a terme. Els alumnes de 2n de batxillerat avaluaran diferents polítiques dutes a terme per la UE, que anirà proposant el professor, i en grups, hauran de comentar els avantatges que hi veuen. Per a fer-ho, tindran l'ajuda del material recomanat per el professor.

També tractaran diferents polítiques com l'Erasmus o el fet de poder realitzar pràctiques o estades a països de la UE, que els ajudarà a que vegin possibilitats laborals a nivell internacional.

5a sessió: el paper de les Illes Balears a la Unió Europea

En aquest apartat es treballaran alguns dels continguts de la sessió anterior, però en referència concreta a les Illes Balears.

Els alumnes veuran la influència de les Illes Balears a la UE, i a la vegada la influència de la UE a n'aquestes, a partir d'un exercici on s'estudiarà de quina forma es troben representades les regions a la UE, quines ajudes reben, què financen dins les Illes Balears, quins programes existeixen, què representen les Balears a la UE o què va suposar l'entrada d'Espanya a la UE per a les Balears. També es treballarà, de forma general, la importància del turisme de la UE a les Illes Balears, els projectes europeus de la UE, les euro-regions, la Unió pel Mediterrani, el Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER) i el Fons Social Europeu (FSE).

4t d'ESO i 2n de batxillerat

- Per a treballar alguns dels punts acabats d'esmentar, el professor dictarà unes preguntes, que els alumnes, de forma individual, respondran a partir de l'ajuda de les recomanacions del professor per tal de trobar les respostes.
- Els alumnes realitzaran també un exercici relacionat amb el Centre Balears Europa, on hauran de contestar primer de tot unes preguntes i posteriorment fer una recerca de documentació d'articles que tractin les Illes Balears en el context de la UE, per poder escriure un comentari d'un d'ells.
- A més, realitzaran un exercici referent a les llengües oficials a la Unió Europea

4t d'ESO

Els alumnes de 4t d'ESO realitzaran per últim un exercici referent als productes protegits a la Unió Europea. El professor explicarà alguns productes de les Illes Balears que es troben protegits per la UE, i els alumnes contestaran a una sèrie de preguntes individualment.

2n de batxillerat

En darrer lloc, aprofitant que es l'any europeu del patrimoni cultural, els alumnes de 2n de batxillerat hauran de fer una sèrie de propostes, de diferents tradicions, artistes o activitats que durien a terme a nivell europeu, a Brussel·les, per exemple, per tal de representar a les Illes Balears. D'aquesta manera, els alumnes aprenen respecte de les tradicions de les Illes Balears, i veuen una altra manera de representar la comunitat a Europa.

6a sessió: treballs en grup

En aquesta sessió es proposen diferents activitats per tal de treballar de forma grupal els continguts.

4t d'ESO i 2n de batxillerat

- Primer de tot, els alumnes realitzaran un exercici on treballaran les funcions principals dels òrgans de la Unió Europea. Consistirà en la visualització d'un vídeo de 5 minuts, i la posterior resposta a preguntes que els farà el professor a l'aula.
- Seguidament, en grups, es durà a terme un exercici per a 4t d'ESO i l'altre proposat per a realitzar-se a 2n de batxillerat, un per tal de treballar les institucions europees, i l'altre per treballar l'heterogeneïtat de països que hi ha dins la UE.
- Per últim, es realitzarà un exercici per parelles de preguntes generals tractades a les sessions anteriors relacionades amb la Unió Europea

7a sessió: Aprenentatge Basat en Problemes (ABP)

4t d'ESO i 2n de batxillerat

Es dedicarà la sessió a que es conscienciïn de la seva integració dins la organització supraestatal a partir de la resolució de problemes que els ajudin a veure que existeix la Unió Europea. El punt de vista en aquest cas serà diferent als exercicis proposats a les primeres sessions, ja que els alumnes han incorporat nous coneixements i podran opinar d'una forma més crítica amb arguments més sòlids per a contrarestar afirmacions.

En aquest cas, es col·locaran en grups de 4 o 5, i cada un d'ells haurà de resoldre un problema que els repartirà el professor. Finalment el resultat s'entregarà al professor i es puntuarà.

8a sessió: l'actualitat i el futur de la Unió Europea

En aquesta sessió es treballarà, sobretot, l'actualitat i el futur de la UE i Espanya, les relacions de la UE amb la resta del món i les desigualtats territorials que hi pot haver.

4t d'ESO i 2n de batxillerat

- Primer de tot, i per tal de treballar el *Brèxit*, els alumnes, de forma individual, hauran d'anar fent durant el transcurs de les 7 primeres sessions un breu esquema en el qual aniran redactant avantatges i desavantatges de pertànyer a la UE segons ells. En la present sessió relacionada amb l'actualitat de la UE aquestes s'apuntaran a la pissarra per comentar-les. A part, els alumnes de 2n de batxillerat hauran visualitzat a casa un vídeo de 6 minuts sobre les conseqüències del *Brèxit* i els alumnes de 4t d'ESO llegiran un text a l'aula.

Després de la lectura per part de 4t d'ESO i la visualització a casa del vídeo per part de 2n de batxillerat, cada un dels alumnes haurà de donar el seu punt de vista per escrit sobre el *Brèxit* i entregar-ho al professor juntament amb els avantatges i desavantatges que hagin pogut escriure durant les anteriors sessions i a la present sessió.

- Seguidament, els alumnes hauran de simular que es troben a una reunió a la U.E., i hauran de definir alguns objectius que troben que es poden millorar de forma global.

4t d'ESO

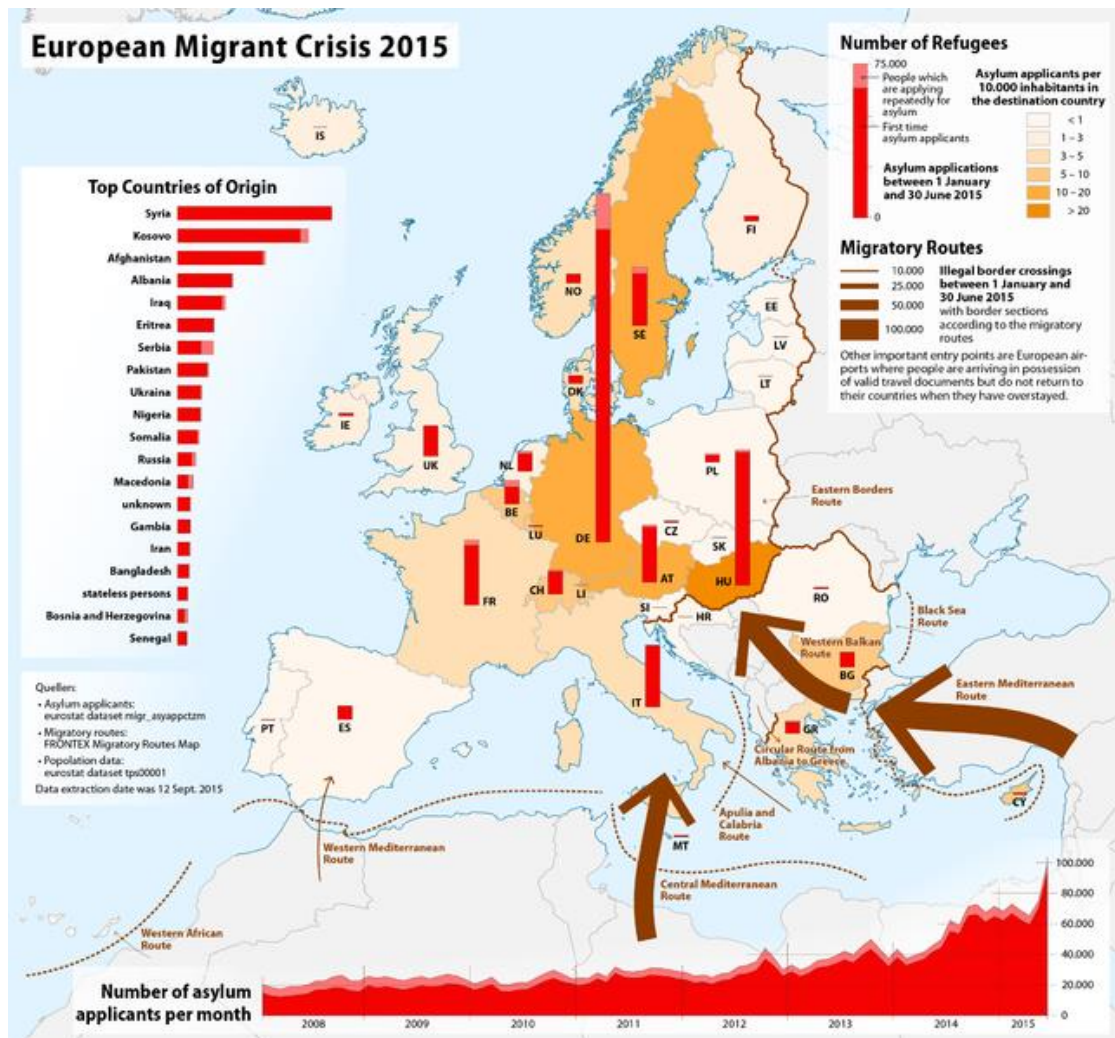
- Els alumnes de 4t d'ESO hauran dut uns retalls de premsa, on hi consti algun tema relacionat amb la UE, i després a l'aula es comentarà per tal de que vegin la transcendència i importància que té la UE a les nostres vides actualment.

- Els alumnes aprendran també algunes de les diferències entre la UE i altres organitzacions internacionals. D'aquesta manera, hi haurà una sèrie d'afirmacions i els alumnes hauran de fer una creu si pertany a tasques o a temes relacionats amb la UE o pertany a altres organitzacions supranacionals. Després,

es farà un segon exercici on es concretarà, de les afirmacions que no corresponen a la UE, a quina organització supranacional corresponen.

2n de batxillerat

- Els alumnes hauran de cercar els nivells de pobresa i altres indicadors d'altres organitzacions internacionals, en un altre exercici proposat.

Imatge 2. Xifres refugiats a la UE (2015). Maximilian Dörrbecker. (Eurostat). CC BY-SA 2.0

9a sessió: exposicions orals, avaluació i conclusions

En la última sessió, a mode de conclusió es pretendrà, primer de tot, que els diferents grups facin les seves exposicions pertinents, en la primera part de la sessió, i es durà a terme mentrestant l'autoavaluació per part de tots els alumnes dels seus propis treballs i dels grups que han exposat.

I en la segona part, els alumnes, de forma individual, i per tal de fer un repàs dels continguts treballats durant totes les sessions, faran una sèrie d'exercicis:

4t d'ESO

Darrer exercici d'entreteniment: els mots encreuats.

2n de batxillerat

Per últim, es realitzarà un petit debat on es tracti el tipus d'integració idònia: cooperativa, econòmica, política. O al contrari, si no es creu en la Unió Europea: euro-escepticisme.

AVALUACIÓ

AVALUACIÓ PER A 4t d'ESO

Instruments

- Participació a l'aula: 10%
- Comentari de gràfiques: 20% (gràfiques 8, 9, 10 i 11)
- Comentari articles 5a sessió: 10%
- Aprenentatge Basat en Problemes: 10%
- Opinió personal dels avantatges i desavantatges de pertànyer a la Unió Europea:10%
- Exposicions orals i *power points* : 40%

Criteris

- 1- Interpretar processos de canvis econòmics, socials i polítics mundials a mitjà termini.
- 2- Comprendre els pros i els contres de l'estat del benestar
- 3- Valorar diferents interpretacions del procés de canvi polític i social que es va produir a Espanya i les Illes Balears després del 1975 i sobretot a partir del 1986.
4. Entendre i comentar l'evolució de la construcció de la Unió Europea.
- 5- Reconèixer l'impacte local, regional, nacional i global dels canvis, preveure possibles escenaris més o menys desitjables relacionats amb qüestions transnacionals i discutir les noves realitats de l'espai globalitzat, especialment a la UE.
- 6- Crea continguts que inclouen recursos com textos, mapes i gràfics per presentar algun aspecte conflictiu de les condicions socials del procés de globalització, especialment a la UE, i saber interpretar-los per treure conclusions.

Mètode:

L'avaluació es durà a terme de forma contínua, a partir de l'entrega de diferents comentaris de text, gràfiques i exercicis de grup, els quals sumaran el 50% de la nota.

La participació a l'aula, especialment donat el nombre d'activitats que es fan conjuntament, té un percentatge d'un 10%.

I l'exposició oral, juntament amb el *power point* que s'entregarà tindran un percentatge del 40%

A més a més, es podrà optar a fer les activitats d'ampliació, les quals contarán un 5% cada una respecte a la nota global

Avaluació per a 2n de batxillerat

Instruments

- Participació a l'aula: 5%
- Comentari de gràfiques: 20% (gràfiques 8, 9, 10 i 11)
- Comentari article Centre de Documentació Europea: 10%
- Aprenentatge Basat en Problemes: 10%
- Opinió personal avantatges i desavantatges de pertànyer a la Unió Europea: 10%
- Comentari sobre el *brèxit*: 5%
- Exposicions orals i *power points*: 40%

Criteris

1- Descriure el continent europeu i distingir-ne l'estructura territorial i els contrastos físics i socioeconòmics.

2- Explica la posició d'Espanya dins la Unió Europea.

3- Identificar la posició d'Espanya dins la Unió Europea i enumerar les polítiques regionals i de cohesió territorial que es practiquen a Europa i que afecten el nostre país.

4- Extreu conclusions de les mesures que la Unió Europea pren en política regional i de cohesió territorial que afecten Espanya.

5- Comenta notícies periodístiques o textos que expliquen la posició d'Espanya dins la Unió Europea.

6- Explicar les repercussions de la inclusió d'Espanya dins espais socioeconòmics i geopolítics continentals i mundials utilitzant fonts diverses basades en material bibliogràfic o en línia i tenint en compte les opinions exposades als mitjans de comunicació social.

7- Explica les repercussions de la inclusió d'Espanya dins espais geopolítics i socioeconòmics continentals i mundials a partir de diferents fonts d'informació geogràfica.

8- Analitzar l'evolució econòmica, social i política d'Espanya des de l'entrada a la UE fins a l'actualitat, en el context de la seva pertinença a la UE, assenyalant les amenaces més rellevants a què ha de fer front i els efectes de la plena integració a Europa.

9- Elaborar un esquema amb les etapes de la UE des de la seva creació, i assenyalant els principals esdeveniments de cada etapa.

10- Comentar els fets més rellevants del procés d'integració a Europa i les conseqüències per a Espanya d'aquesta integració

11- Resumir el paper d'Espanya al món actual i especificar la seva posició dins la Unió Europea i les relacions que manté amb altres àmbits geopolítics.

12- Explicar la posició i el paper de l'Espanya actual a la Unió Europea i al món a partir de la interpretació de gràfiques i textos.

Mètode:

L'avaluació es durà a terme de forma contínua, a partir de l'entrega de diferents comentaris de text, gràfiques i exercicis de grup, els quals sumaran el 55% de la nota.

La participació a l'aula té un percentatge d'un 5%.

l'exposició oral, juntament amb el *power point*, tindran un percentatge del 40%

A més a més, es podrà optar a fer les activitats d'ampliació, les quals contarán un 5% cada una respecte a la nota global

CONCLUSIONS

Amb el present treball s'ha intentat aprofundir en una temàtica que apareix al currículum de secundària no només dins les comunitats autònomes espanyoles, sinó que també dins l'educació secundària a altres països d'Europa, i fins i tot del món. Ara bé, en el cas del present treball, donat l'àmbit geogràfic en el que es redacta, s'ha centrat també en les situacions d'Espanya i de les Illes Balears. S'ofereix així la possibilitat de tractar la temàtica de forma explícita i a la vegada transversalment. L'existència d'exercicis relacionats amb la història i la geografia de la Unió Europea dona lloc al desenvolupament de més competències clau i la consecució d'objectius de diferents matèries que, a la vegada, donen un grau d'originalitat al treball.

L'opció d'orientar les propostes també a primer de batxillerat, a més a més, es presenta com una possibilitat que dona l'existència del present treball ja que per molt que es trobi adreçat a 4t d'ESO i a 2n de batxillerat, inclou propostes que també ajudarien a aprendre i desenvolupar-se a alumnes de 1r de batxillerat. I no tan sols això, sinó que existint el treball, també es podria adaptar alhora d'aplicar-ho a l'aula, i dissenyar exercicis per altres matèries de les ciències socials.

El present treball però, principalment ha volgut centrar-se a 4t d'ESO i 2n de batxillerat, per d'aquesta manera poder-me focalitzar d'una millor forma en la planificació de les activitats dels dos cursos.

La realització de les propostes vol reflectir l'objectiu d'incrementar la consciència dels alumnes en l'existència de la Unió Europea. Aquest fet, suposa un augment de l'esperit crític per tal de poder fer de l'espai comunitari un espai cada cop més adaptat al ciutadà. Això, en part, contraresta amb les difícils situacions amb les que ha passat i passa la Unió Europea, sobretot els darrers anys, però per altra banda, com s'ha comentat, dona lloc a un augment de la cultura en relació a aquest organisme que d'una forma o l'altre, sempre tendirà a ser positiu per a la convivència ciutadana.

Per altra banda, l'enfoc que es dona a les Illes Balears, juntament amb els exercicis proposats en la sessió en la qual es tracta el seu paper, dona un toc d'originalitat al treball que suposa un increment de les possibilitats didàctiques dedicades als alumnes de les Illes Balears que treballen continguts relacionats amb la UE. Això, i la transversalitat dels exercicis, són els dos punts que acaben de donar sentit al present treball.

A part d'això, el disseny o pautes amb les que es troba redactat el treball, donat el contingut que treballa, fan d'ell, des d'un principi, una proposta didàctica original. Això es degut principalment a que és òbvia l'existència d'abundant material relacionat amb la UE, però no és tant el que es troba pautat i orientat per tal de treballar-se com a proposta didàctica amb els esquemes i continguts mínims que demana avui en dia la redacció d'una unitat didàctica.

Aproximant-nos a les activitats proposades, destacar la diferència entre les que es troben dirigides a 4t d'ESO i les que es troben dirigides a 2n de batxillerat. Als dos cursos es tracta la UE, i per això, de les més de 30 activitats proposades, un 75% estan dirigides als dos cursos. Això sí, adaptades algunes d'elles als coneixements que tenen els alumnes en cada curs.

Les tasques que es troben dirigides a 4t d'ESO, responen més als continguts del Currículum educatiu de les Illes Balears, anomenant específicament la construcció de la Unió Europea o l'estat del benestar, per exemple. Aquest fet a donat lloc a exercicis específics per a 4t d'ESO, tant en relació als continguts ara anomenats com en altres, que també el diferencien del currículum de 2n de batxillerat. A 2n de batxillerat, el currículum es centra més en les diferències territorials o en les polítiques regionals, entre altres punts, fet que ha donat lloc a la realització d'exercicis també orientats tan sols en aquest curs. De totes formes, l'apartat de continguts especifica de millor manera els continguts treballats per cada un dels dos cursos.

En referència a les competències clau, en un món com l'actual, en constant evolució tecnològica, s'ha considerat que els alumnes disposen d'ordinador a l'aula, amb el qual en qualsevol moment poder accedir a nova informació en el cas que ho puguem sol·licitar. A més a més, la visualització d'un vídeo i la recerca

de material bibliogràfic com el del Centre de Documentació Europea acaba fent encara més competents als alumnes en relació al món digital i de noves tecnologies.

Les competències clau socials i cíviques són treballades també, des de diferents perspectives. Per una banda, més de la meitat dels exercicis proposats es realitzen en parella o de forma grupal, fet que dona lloc a un augment d'aquestes competències clau i d'altres relacionades, com les lingüístiques, a la vegada que obeeix a alguns dels continguts procedimentals.

Destacar també, la competència clau relacionada amb la matemàtica. L'existència d'aquesta darrera ha donat lloc a propostes didàctiques relacionades amb l'anàlisi de gràfiques de diferents tipus, que a la vegada ajuden a prendre consciència de possibles desigualtats dins els països de la UE, i a desenvolupar competències clau a nivell social i cívic.

Per acabar, l'estudi de la història a través del treball grupal, dona lloc, per una banda, a poder prendre consciència de la història d'una petita part del patrimoni del nostre país i de les Illes Balears, i per altra banda, del desenvolupament de competències clau que ajuden a aprendre als alumnes per ells mateixos, o a agafar la iniciativa per a afrontar més preparats la vida adulta.

En relació a l'avaluació, el treball s'avalua de forma contínua durant el transcurs de les sessions, i la realització d'alguns exercicis puntuals anirà lligada a l'entrega d'aquest al professor, per tal de poder anar avaluant a mesura que van aprenent no només l'adquisició de coneixement, sinó també l'esforç i el desenvolupament de les competències clau que pertocuen.

Afegir, en relació a la temporalització, que la diferència de temps en alguns dels exercicis proposats per als dos cursos és deguda al fet que s'ha tingut en compte que és molt probable que els alumnes de 2n de batxillerat tinguin desenvolupades més i millor les competències clau, lo qual dona lloc a més agilitat en la realització d'alguns exercicis.

Finalment, dir que els objectius, tant generals com didàctics que s'exposen al treball s'han aconseguit reflectir cada un d'ells en mínim un dels exercicis

proposats dins les sessions, fet que dóna encara més sentit a la realització d'aquests. I, afegir, per altra banda, que el primer factor amb el que està enfocat el present treball, es que serveixi amb la finalitat d'ampliar les idees i les propostes que existeixen i de les quals un docent pot gaudir en el moment de treballar contingut relacionat amb la Unió Europea a l'educació secundària.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Pàgines web

- Centres de Documentació Europea. (2018) *Repositori Universitat Jaume I: Archivo digital España-Unión Europea*. Consultat des de <http://repositori.uji.es/xmlui/handle/10234/25884>
- Comissió Europea. (2018). *Baleares FEDER 2014-20 PO*. Consultat 3 de març de 2018, des de http://ec.europa.eu/regional_policy/es/atlas/programmes/2014-2020/spain/2014es16rfop006
- Comitè català de l'ACNUR. (2017). *Recursos educatius de l'ACNUR*. Consultat 22 de gener de 2018, des de <https://eacnur.org/es/como-ayudar/participacion-solidaria/recursos-educativos>
- Conselleria d'educació i Universitat de les Illes Balears. (2018) *El web educatiu de les Illes Balears*. Consultat 3 de maig de 2018, des de http://weib.caib.es/Normativa/Curriculum_IB/curriculum_.htm
- Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. (1995). *Mapamundi*. Consultat 5 de febrer de 2018, des de <http://www.ccma.cat/catradio/mapamundi/>
- Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. (2001). *Infok*. Consultat 5 de febrer de 2018, des de <http://www.ccma.cat/tv3/super3/infok/>
- Departament de Comunicació de la Comissió Europea. (2018). *Web EUROPA: El rincón del profesor*. Consultat des de http://europa.eu/teachers-corner/home_es

- Departament de Comunicació de la Comissió Europea. (2018). *Web EUROPA: Educación i formació*. Consultat des de http://ec.europa.eu/education/node_es

- Diego Sobrino. (2018). *Didáctica de las ciencias sociales y TIC*. Blog de *Diego Sobrino*. Consultat 4 d'abril de 2018, des de <https://diegosobrino.com/>

- European Schoolnet. (2018). *Programa d'aprenentatge eLearning: etwinning. Erasmus +*. Consultat des de <https://www.etwinning.net/es/pub/index.htm>

- European Schoolnet. (2018). *European Schoolnet: Transforming education in Europe*. Consultat des de <http://www.eun.org/home>

- Generalitat Valenciana. (2018). *Portal educatiu Mestrecasa*. Consultat des de <http://mestrecasa.gva.es/web/guest/inicio>

- Institut de Recursos i Investigació per a la Innovació. (2018). Grao, especialistes en educació: *Revista electrònica Íber*. Consultat 22 de desembre de 2017, des de <https://www.grao.cat/ca/iber>

- Institut Nacional de Tecnologia i Formació del Professorat (2018). *PROCOMÚN: Red de recursos educativos en abierto*. Consultat des de <https://procomun.educalab.es/ca>

- Luisa Maria Arias. (2018). *Jugando y aprendiendo*. Blog de *Luisa Maria Arias Prada: La Unión Europea*. Consultat 6 de febrer de 2018, des de <https://luisamariaarias.wordpress.com/cono/tema-11-espana-en-la-union-europea/la-union-europea/>

- Ministeri d'educació. (2018). *REDINED: Red de información educativa*. Consultat des de <http://redined.mecd.gob.es/xmlui/>
- Oficina de publicacions de la UE a Luxemburgo. (2018). *Publicaciones de la UE*. Consultat des de <https://publications.europa.eu/es/web/general-publications/publications>
- Parlament europeu. *Parlamentarium*. (2017) Consultat 16 de desembre de 2018, des de <http://www.europarl.europa.eu/visiting/es/bruselas/juego-de-roles>
- School Education Gateway (2018). *La plataforma digital de la enseñanza en Europa*. Consultat des de <https://www.schooleducationgateway.eu/es/pub/index.htm>
- Universitat de la Rioja. (2018). *Dialnet*. Consultat 25 de maig de 2018, des de <https://dialnet.unirioja.es>
- Universitat de Lleida, Universitat Oberta de Catalunya. (2015). *Learneurope: educational open e-tools*. Consultat des de <http://www.learneurope.eu/index.php/es/>

Publicacions

- Acín Franco, Mercedes; Azón Alcalá, María Jesús; Labarta Camacho, Ana; Lumbierres Gabás, María Ángeles; Pérez Abadía, María del Carmen; Cereceda Viñuales, Ana C. (1996). *Europa ce'st nous: unidad didáctica. 'Nosotros somos europa'*. Consultat 12 de gener de 2018, des de <http://redined.mecd.gob.es/xmlui/handle/11162/64860>
- Ana Isabel González González, Ana Isabel; Herrero de la Escosura, Patricia. (2013). *Vivir Europa: Europa en la escuela*. Universidad de Oviedo, Asturias.

- Ávila Ruiz, Rosa M^a. (2003). La función de los itinerarios en la enseñanza y el aprendizaje del patrimonio histórico-artístico. Una reflexión didáctica. *ÍBER: Salir del aula* (núm. 36). Pàg. 36-46.
- Comissió Europea: Direcció General de comunicació. Publicacions. (2012). *Vamos a explorar Europa!* (1a ed.). Luxemburgo: Oficina de Publicacions de la Unió Europea
- Comissió Europea: Direcció general de comunicació. Publicacions. (2014). *La Unió Europea en un cop d'ull: el funcionament de la UE*. Luxemburg: Oficina de publicacions de la UE.
- Comissió Europea: Direcció general de comunicació. Informació dels ciutadans. (2017) *12 lecciones sobre europa*. Luxemburg: Oficina de publicacions de la UE.
- Comissió europea: Direcció general de Comunicació. Informació dels ciutadans.(2014). *Europa: un diario para jóvenes*. Luxemburg: Oficina de Publicaciones de la UE.
- Comissió Europea/EACEA/Eurydice. (2012). *El desarrollo de las competencias clave en el contexto escolar en Europa: desafíos y oportunidades para la política en la materia. Informe de Eurydice*. Luxemburgo: Oficina de Publicaciones de la Unión Europea.
- Dirección general d'educación i cultura de la UE. (2002). *La competencias clave: un concepto en expansión dentro de la educación general obligatòria*. Euroydice. Madrid: Euroydice.

- Dirección general de agricultura y desarrollo rural. Comissió europea. (2017). *La agricultura en el corazón de nuestra vida*. Oficina de publicaciones de la UE.
- Domínguez Domínguez, Consuelo. (2002). El papel del patrimonio en la construcción de la identidad europea. Ante un reto educativo. *ÍBER: los archivos en la didáctica de las ciencias sociales*. (núm. 34). Pàg. 73-86.
- Equip Nacional del Programa de Sensibilizació y Comunicació Externa de la Fundació Cepaim. (2009). *La ruta prometida: una guía didáctica y práctica para reflexionar y comprender las causas del movimiento migratorio del África Occidental hacia Europa*. Barcelona: Diversidad Visual SL.
- Fernández García, Carmen.(2006). Análisis de libros de texto de educación secundaria obligatoria en relación con el tema de la Unión Europea. *IBER: arte e historia del arte en las aulas* (núm. 49). pàg. 83-93.
- Gómez Trigueros, I. M^a.; Mira Cuenca, M^a.I. (2013). *Propuesta didáctica: la UE a través de las TIC*. Universitat d'Alacant, Comunitat Valenciana.
- Liarte Montserrat, Jaume Joan; Rodríguez Gutiérrez, Isabel; Vigo, Josep M. (2002). L'euro i la Unió Europea : propostes de treball a l'aula. 'El euro y la Unión Europea : propuestas de trabajo en el aula'. *Escola catalana*. (núm. 387), pàg. 35-37.
- Lidia Esther Santana Vega, Humberto Ramos Hernández, Luis Feliciano García, Olga González Morales, Yaritza Garcés Delgado. (2015). La dimensión europea de la educación: el proyecto ECLIPSE. *Revista Aula Secundària: tècnics para desarrollar las inteligencias múltiples*. (núm. 014).

- López Torres, Esther. (2004). El sentido europeo para el ciudadano de la Unión, ¿proyecto o realidad para una nueva tarea educativa?. *ÍBER: Métodos para enseñar ciencias sociales: interacción, cooperación i participación. (Núm. 40)*. Pàg. 81-103.

- Lourdes Martí Soler, Cots, Rosa; Montserrat Gómez, Silvia. (2017). Elements d'Acció Educativa. Rosa Cots i Silvia Monserrat, dues mares solidàries. «Refugiats, la nostra Europa és casa vostra». *Revista GUIX convivència en positiu. (núm. 431)*. Pàg. 11.

- Liarte Montserrat, Jaume Joan; Rodríguez Gutiérrez, Isabel; Vigo, Josep M^a. (2002). L'euro i la Unió Europea : propostes de treball a l'aula. *Revista Escola Catalana: euro i economia a Catalunya. (núm. 387)*. Pàg. 35-37.

- López Torres, María Esther. (2008). La investigació en Didàctica de les Ciències Socials: Europa y los europeos en el imaginario de los jóvenes. *Revista didáctica de las Ciencias Sociales, currículo escolar y formación del profesorado: la didáctica de las Ciencias Sociales en los nuevos planes de estudio. págs. 683-694*.

- Ozores Zamarrón, Alberto. (2014). *Tan joven y tan viejo: Una unidad didáctica para aprender la UE con metodologías innovadores*. Universidad de Valladolid, Castilla y León.

- Sònia Ruiz Conesa. (2016). En contexto: La Unión Europea. *ÍBER: el desafío de enseñar historia desde la actualidad. (núm. 83)*. Pàg. 4-6.

- Xosé Carlos Macía Arce.(2013). La cartografía regional de la Unión Europea como recurso didáctico para las aulas de geografía. *ÍBER: desarrollo de las competencias de la enseñanza en geografía. (núm. 074)*. Pàg. 37-42.

Vídeos

Vídeo 1 (30 anys a Europa)

- Centre Balears Europa. (2017). *30 anys a Europa* [documental]. Consultat des de <https://youtu.be/PbdV3mc0fzg>

Vídeo 2 (les funcions de les institucions de la UE)

- Comissió Europea d'Espanya. (2009). *Las instituciones de la Unión Europea* [documental]. Consultat des de <https://www.youtube.com/watch?v=1A-41JTWgNs>

Vídeo 3 (conseqüències del *Brèxit*)

- Corporació catalana de mitjans audiovisuals. (2016). *Quines són les conseqüències del Brexit? En parlem amb l'eurodiputat Josep Maria Terricabras*. Consultat des de <http://www.ccma.cat/tv3/alcanta/accio-politica/quines-son-les-consequencias-del-brexite-en-parlem-amb-leurodiputat-josep-maria-terrificabras/video/5639356/>

Mapes

- Mapa 1 (Mapa mut UE)

Comissió Europea: Audiovisual Service. (2003). *Geo-political map (without captions) of Europe. European Communities*. Brussel·les: Seu dels serveis audiovisuals de la Comissió Europea.

- Mapa 2 (processos d'incorporació a la UE)

Júlio Reis. (2006) *Europe countries*. Extret de wikimedia commons.

- Mapa 3 (Utilització de la moneda europea)

Comissió Europea: Audiovisuals Service. (2004). *Map showing the use of the euro: in red, EU countries using the euro; in blue, EU countries not using the euro. European Communities*. Brussel·les: Seu dels mitjans audiovisuals de la CE.

Gràfiques (enllaços)

- Comissió Europea. (2018). *Eurostat. La UE en cifras*. Consultat 2 d'abril de 2018, des de https://europa.eu/european-union/about-eu/figures_es
- Comissió Europea. (2018). *Eurostat. Estadísticas y sondeos*. Consultat 2 d'abril de 2018, des de https://europa.eu/european-union/documents-publications/statistics_es

Gràfica 1 (superfície); Gràfica 2 (educació); Gràfica 3 (nivell de vida);
Gràfica 4 (aprenentatge d'idiomes):

- Comissió Europea. (2018). *Vivir en la UE*. Consultat 2 d'abril de 2018, des de https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/living_es

Gràfica 5 (PIB per càpita 2017):

- Comissió Europea. (2017). *Eurostat. PIB per càpita*. Consultat abril 2018, des de <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/graph.do?tab=graph&plugin=1&language=en&pcode=tec00114&toolbox=type>

Gràfica 6 (Població 2016):

- Comissió europea. (2016). *Eurostat. Poblacion*. Consultat abril 2018, des de <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/graph.do?tab=graph&plugin=1&language=en&pcode=tps00001&toolbox=type>

Gràfica 7 (Immigració 2016):

- Comissió europea. (2016). *Eurostat. Inmigration*. Consultat abril 2018, des de <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/graph.do?tab=graph&plugin=1&language=en&pcode=tps00176&toolbox=type>

Gràfica 8 (El PIB antes i després)

- Gapminder (adaptat de Maddison); Kiko Llaneras, politikon. (2012). *El PIB espanyol desde 1950*. Consultat 2 d'abril de 2018, des de <https://politikon.es/2012/10/19/el-pib-espanol-desde-1850-un-motivo-para-el-optimismo/>

Gràfica 9 (El PIB de les Illes Balears antes i després)

- Datosmacro. (2016). *Evolución PIB Baleares*. Consultat 2 d'abril de 2018, des de <https://www.datosmacro.com/pib/espana-comunidades-autonomas/islas-baleares>
- Ibestat. (2018). *PIB de les Illes Balears*. Consultat 4 d'abril de 2018, des de <https://ibestat.caib.es/ibestat/inici>

Gràfica 10 (Les exportacions i importacions antes i després)

- Ivan Kushnir. Dades de UNdata. (2018). *España. Exportaciones. 1970-2016*. Consultat 4 d'abril de 2018, des de <http://www.ivanstat.com/es/export/es.html>

Gràfica 11 (El país d'origen dels turistes a les Illes Balears i a Espanya antes i després)

- Agència de turisme de les Illes Balears; Ibestat. (2018). *Turisme per país de procedència desde 2015*. Consultat 4 d'abril de 2018, des de https://ibestat.caib.es/ibestat/estadistiques/043d7774-cd6c-4363-929a-703aaa0cb9e0/3f1887a5-b9b7-413b-9159-cb499cf29246/ca/l208002_n301.px

Gràfica 12 (Composició de les despeses de les Administracions Públiques)

- Comissió europea. (2016). *Eurostat. Composición de los gastos de las Administraciones Públicas*. Consultat 4 d'abril de 2018, des de http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Government_finance_statistics/es

Gràfica 13: Principals components de les despeses de les administracions públiques

- Comissió europea. (2016). *Eurostat. Principales Componentes de los gastos de las administraciones públicas*. Consultat 4 d'abril de 2018, des de [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Composition_of_total_expenditure,_2016_\(%25_of_total_expenditure\)_YB17.png](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Composition_of_total_expenditure,_2016_(%25_of_total_expenditure)_YB17.png)

Gràfica 14: Comparativa despesa pública UE 2017

- Datosmacro. (2017). *Comparativa: gasto público*. Consultat 4 d'abril de 2018, des de <https://www.datosmacro.com/estado/gasto>

Gràfica 15: Despesa en I+D 2005-2016

- Comissió europea. (2016). *Eurostat. Gasto en ID/PIB*. Consultat 5 d'abril de 2018, des de http://www.eurostat.eus/elementos/ele0003200/ti_Gasto_en_ID__PIB_por_pais/tbl0003292_c.html

Textos (enllaços)

Text 1 (processos d'incorporació a la UE):

- *Comissió Europea. Información básica sobre la UE. Países.* Consultat març 2018, des de https://europa.eu/european-union/about-eu/countries_es

Text 2 (L'Estat del benestar)

- Garcia Campos, Juan Manuel. (2015, juliol 7). ¿Cómo se distribuye el gasto público en los países de la UE? *La Vanguardia*. Consultat 23 d'abril de 2018, des de <http://www.lavanguardia.com/vangdata/20150707/54433766003/gasto-publico-ue.html>

Text 3 (any europeu del patrimoni cultural)

- Redacció diari DBalears. (2018, abril 10). Victòria Quingles presenta el disc "Nuredduna" a Brussel·les. *DBalears*. Consultat 23 d'abril de 2018, des de <https://dbalears.cat/horitzons/2018/04/10/313845/victoria-quingles-presenta-disc-nuredduna-brussel-les.html>

Text 4 (*Brèxit*)

- Becker, Andreas. (2016, juliol 15). Brexit. ¿El fin de la globalización? *Aula Intercultural: El portal de la educación intercultural*. Consultat 6 de març de 2018 des de <http://aulaintercultural.org/2016/07/15/brexit-el-fin-de-la-globalizacion/>

Pàgines web (activitats)

Web 1 (Programes de finançament)

- Comissió Europea. (2018). *Programas*. Consultat 20 de març de 2018, des de http://ec.europa.eu/regional_policy/es/atlas/programmes/

Web 2 (Les Illes Balears a la UE)

- Comissió Europea. (2018). *El catalán en la UE*. Consultat des de https://ec.europa.eu/spain/barcelona/about-us/cat_UE2_es

Web 3 (Repositori digital de la Universitat Jaume I (CBE))

- Centre de Documentació europea. (2018). *Repositori digital Universitat Jaume I*. Consultat des de <http://repositori.uji.es/xmlui/handle/10234/25884>

Web 4 (productes protegits)

- Comissió Europea. (2018). *Productos catalanes y Baleares con denominación de origen protegida por la UE*. Consultat 2 d'abril de 2018, des de https://ec.europa.eu/spain/barcelona/about-us/about-eu/dop_es

Imatges

Imatge 1 (Ampliació de la UE):

- Wikimedia Commons. (2016). UE 27. Ampliació de la UE [fotografia]. Consultat des de https://commons.wikimedia.org/wiki/File:EU27-2008_European_Union_map.svg

Imatge 2 (xifres refugiats a la UE):

- Maximilian Dörrbecker; Eurostat. (2015). Xifres refugiats a la UE [fotografia]. Consultat des de https://ca.wikipedia.org/wiki/Crisi_dels_refugiats_a_Europa#/media/File:Map_of_the_European_Migrant_Crisis_2015.png

BIBLIOGRAFÍA

- Barry Jones and Michael Keating. (1995). *The European Union and the regions*. Clarendon Press-Oxford.
- Centre Balears Europa. (2015, 17 febrer). *Euroscola*. Consultat maig 2018, des de <https://www.youtube.com/watch?v=H2XVBX-l4oU>
- Comissió Europea. (2018). Representació de la Comissió Europea a Catalunya i les Illes Balears. Consultat des de https://ec.europa.eu/spain/barcelona/about-us/about-eu/dop_ca
- Comissió Europea. (2018). *La UE: diapositives*. Consultat des de https://europa.eu/european-union/documents-publications/slide-presentations_es
- Comunidad de Madrid: Madrid Europa. (2016). Consultat maig 2018 des de https://www.youtube.com/channel/UCjEeZ_YcfmZZvmVOSSNQe4g
- Flecha Andrés, José Ramón; García Nicolás, Cristina. (2005). *El Mediterráneo en la UE ampliada*. Instituto superior de Estudios Europeos. Publicaciones Univ. Pontificia de Salamanca.
- Fondo monetari internacional. (2018). *FMI*. Consultat des de <http://www.imf.org/en/Data>
- Instituto Nacional de Estadística. (2018). *INE*. Consultat 2 d'abril de 2018, des de www.ine.es
- López Torres, Esther. (2004). *El sentido de europeo para el ciudadano de la Unión ¿proyecto o realidad para una nueva tarea educativa?*. Revista

Íber: Métodos par enseñar ciencias sociales : interacción, cooperación y participación. (Núm. 40). Pàgs. 81-103

- López Torres, Esther. (2002). *Unión Europea y Ciencias Sociales: un reto formativo ante los nuevos planteamientos educativos*. Revista Nuevos horizontes en la formación del profesorado de ciencias sociales. ISBN 84-86737-16-8. Pàgs. 115-124.
- López Torres, Esther. (2006). *Europa en la ESO: concepto, sentimiento y realidad ante el proyecto unificador. Un estudio a través de los centros vallisoletanos*. Universidad de Valladolid, Castilla y León
- Mª Tortosa. (1993). *El nacionalismo europeo*. Alicante: colección ACTUAL. Instituto de Cultura "Juan Gilabert".
- United Nations data. (2018). *UNdata*. Consultat 22 d'abril de 2018, des de <http://data.un.org/>
- Universitat de Vic. (2015). *Guia per elaborar citacions bibliogràfiques en format APA*. Consultat des de http://repositori.uvic.cat/bitstream/handle/10854/3883/altres_a2015_guia_elaborar_citacions.pdf

ANNEX

ACTIVITATS

1a sessió: introductòria

Exercicis per als dos cursos

EXERCICI: preguntes a respondre sobre el material visualitzat a l'aula (vídeo 1): <i>30 anys a Europa</i> (Centre Balears Europa, 2017)
Que és la UE?
Quants anys fa que Espanya es va adherir a la Unió Europea?
Aquesta adhesió va suposar més o menys riquesa per a les Illes Balears? Explica algun dels motius
Que van suposar els Acords de Schengen per a les Illes Balears?
Anomena alguna de les polítiques de cohesió que s'han dut a terme de les anomenades al vídeo
En que es basa el programa Erasmus?

EXERCICI: preguntes genèriques als alumnes
Com d'important es la Unió Europea a la nostra vida quotidiana?
Que es el <i>Roaming</i> ?
Que enteneu per lliure circulació de persones? I de mercaderies?
Que són i què signifiquen els drets humans en l'àmbit de la UE?

EXERCICI grupal
Grup 1: En Toni té un telèfon mòbil amb el qual realitza trucades ocasionalment amb una tarifa fixa. Ha de viatjar a l'estranger, i no sap si podrà telefonar, ni a quin preu li podrà sortir. El podeu ajudar?
Grup 2: Un grup de 20 persones espanyoles ha de viatjar a Berlin i no sap quina documentació li farà falta a l'aeroport. Podeu ajudar-les?
Grup 3: Na Carla viu al nord de Catalunya i ha d'anar a visitar una amiga al sud de França, amb el seu cotxe. Mai ho ha fet, i no sap si haurà de passar alguna aduana. La podeu ajudar?
Grup 4: Na Marta acompanya per primer cop al seu pare a votar a unes eleccions europees, a les que també haurà de votar ella ja que ha complit els 18 anys fa poc. No sap a quina institució votarà ni perquè serveix. La podeu ajudar?
Grup 5: En Carles viu a Palma i demà té un avió cap a Londres. Té pensat dur els euros que té estalviats des de fa mesos, per poder gastar-se'ls allà, però no sap si podrà pagar amb ells. El podeu ajudar?
Grup 6: Una parella de menorquins va per primera vegada a Istanbul, i està mirant si tindrà tots els avantatges que té un ciutadà de la Unió Europea. El problema, es que no sap si estan viatjant a un país de la UE. Els podeu ajudar?

Exercici per a 4t d'ESO:

EXERCICI: vertader o fals	V	F
La UE la componen tots els països que es troben a Europa		
La UE es crea després de la 1a guerra mundial, per tal d'intentar evitar un altre desastre de la mateixa magnitud		
Espanya forma part de la UE desde fa més de 30 anys		
Actualment 28 països formes la UE		
La UE es una organització formada per diferents Estats membres		

Exercici per a 2n de batxillerat:

EXERCICI: vertader o fals	V	F
Espanya es un dels Estats que funda la UE		
La seu de la UE es troba a Brussel·les		
Els països que formen la UE tenen nivells de riquesa molt heterogenis		
La UE la componen tots els països que es troben a Europa		
Tots els països que formen la UE empen l'Euro com a moneda		

2a sessió: geografia de la Unió Europea

Exercicis per als dos cursos

EXERCICI: mapes

Dins l'aula, el professor ensenyarà a la pissarra un mapa mut (mapa 1) d'Europa, escriurà alguns noms de països per tal de donar alguna pista, i els altres els deixarà en blanc. Es tractarà de que els alumnes puguin anar sortint a la pissarra de forma voluntària o aleatòria per tal d'anar escrivint els països que hi falten, per la seva situació geogràfica, i sabent els països que hi ha pròxims, ja que com s'ha dit n'hi haurà que duran el nom escrit (**4t d'ESO**).

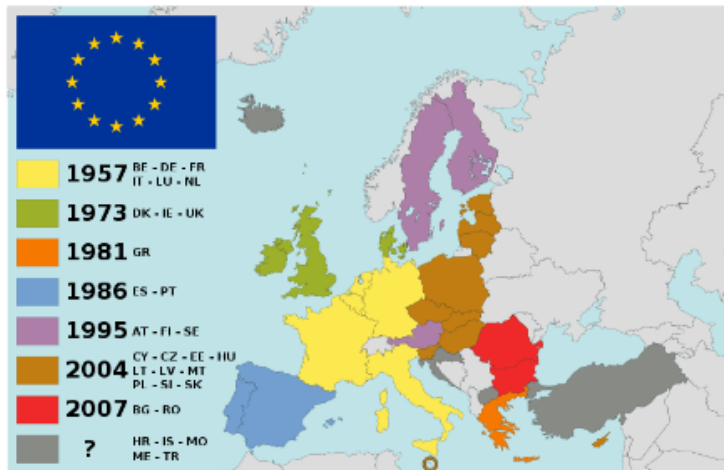
Mapa 1. Mapa mut UE. Extret de "EC - Audiovisual Service", 2003. Geo-political map (without captions) of Europe. © European Communities, 2006.

De cara al **2n curs de batxillerat**, s'entregarà el mapa en blanc (mapa 1), només amb les fronteres marcades, i els alumnes escriuran tots els països de la UE que puguin sortint a la pissarra de forma voluntària o aleatòriament. A més a més, per a complicar-ho, el professor anirà dictant altres llocs perquè surtin a marcar-los els que els sàpiguen:

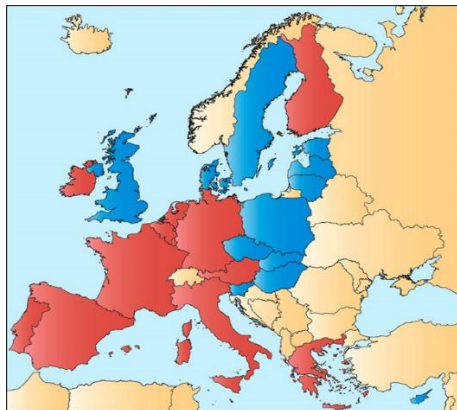
- Escriure el nom dels països que estiguin a Europa però no a la Unió Europea.
- Els que empren l'Euro

- Les Illes Balears
- La seu de la UE
- Les institucions més rellevants de la UE

Posteriorment, el professor repartirà el mapa de les incorporacions a la UE al curs de **4t d'ESO** (mapa 2), i el mapa de la utilització de l'euro a **2n de batxillerat** (mapa 3), per tal de que omplin, amb l'ajuda del mapa mut que hauran emplenat abans, si no poguessin sense ell, els països que es troben en color.

Mapa 2. Processos d'incorporació a la UE. Júlio Reis, 2003. Extret de *wikimedia commons*. Europe countries. CC BY-SA 3.0

Mapa 3. Utilització de la moneda europea. Extret de EC - Audiovisual Service, 2006. Map showing the use of the euro: in red, EU countries using the euro; in blue, EU countries not using the euro. Situation on 1 May 2004. © European Communities , 2006.

Finalment, als dos cursos el professor omplirà els països que quedin en blanc a cada un dels mapes, i explicarà breument tant les institucions que han situat als mapes o les que falten per situar en el cas de 4t d'ESO, com els diferents mars i oceans que envolten la UE

4t d'ESO

EXERCICI: comentari de gràfiques

El professor facilitarà als alumnes la pàgina web on podran trobar les 4 gràfiques següents:

- Superfície estats membres UE (gràfica 1)
- Educació a la UE (gràfica 2)
- Nivell de vida a la UE (gràfica 3)
- Aprenentatge dels idiomes a la UE (gràfica 4).

A partir d'aquí, explicarà la pauta que hauran de seguir per fer un comentari d'aquestes:

- Agrupar en països segons els que tinguin l'indicador més pròxim.
- Argumentar algunes de les causes que provoquen aquestes diferències
- Comparar-ho amb la situació d'Espanya

Posteriorment, en petits grups, compartiran els arguments que han intentar escriure de forma individual, i finalment es compartiran amb la resta de l'aula.

2n de batxillerat

EXERCICI: comentari de gràfiques.

El professor facilitarà les pàgines web on els alumnes podran trobar les 3 gràfiques següents:

- PIB per càpita estats membres UE 2017 (gràfica 5)
- Població estats membres UE 2016 (gràfica 6)
- Immigració a la UE al 2016 (gràfica 7)

A partir d'aquí, explicarà la pauta que hauran de seguir per fer un comentari de les gràfiques:

- Agrupar en països segons els que tinguin l'indicador més pròxim.

- Argumentar algunes de les causes que provoquen aquestes diferències
- Comparar-ho amb la situació d'Espanya

Posteriorment, en petits grups, compartiran els arguments que han intentat escriure de forma individual, i finalment es compartiran amb la resta de l'aula.

3a sessió: història de la Unió Europea

Exercicis per als dos cursos

EXERCICI: eix cronològic

En un primer exercici el professor dibuixarà un eix cronològic a la pissarra, des de l'any 1945 fins a l'actual. A partir d'aquí, els alumnes tindran 5 minuts per cercar, amb el material disponible, fets històrics relacionats amb la UE que es trobin dins l'eix dibuixat. Passat el temps, aniran dient un per un fets relacionats amb la història de la UE. Aquest fets poden implicar àmbits diferents al de la UE, perquè també servir per a entendre en quin context es trobava la institució en cada moment. El professor, a la vegada, anirà apuntant a la pissarra damunt l'eix els fets històrics que vagin anomenant. Un cop els alumnes ja no sàpiguen més fets històrics relacionats o no en trobin més a la xarxa, el professor marcarà els que no s'hagin dit, si troba que falten fets destacats en la història de la UE.

EXERCICI: exposició oral per grups de la història de la UE

Els alumnes faran diferents grups de treball, cada un dedicat a una part de l'eix cronològic dibuixat a la pissarra en el 1r exercici. Així, els grups es distribuïran de la següent manera:

Grup 1- Orígens de la UE: causes i conseqüències

Grup 2- Des de l'origen com a CECA (1951) fins a l'entrada d'Espanya a la UE (1986)

Grup 3- Des de l'entrada d'Espanya a la UE fins a l'any 2003

Grup 4- Des de l'any 2003 fins l'any 2012

Grup 5- Des de l'any 2012 fins a l'actualitat, i la perspectiva de futur.

Grup 6- Per últim, un darrer grup haurà d'encarregar-se de relacionar els 5 apartats de l'eix amb la situació en la que es trobaven Espanya i les Illes Balears en cada moment, explicant breument els esdeveniments històrics que hi va poder haver més importants. Aquest darrer grup es dividirà els punts a tractar per

períodes entre els components del grup. En cada una de les exposicions dels altres grups, sortirà a exposar el membre que hagi tractat la situació d'Espanya i les Illes Balears en el període que està tractant el grup que exposa.

Així, els alumnes s'hauran posat en grup i durant els darrers minuts de la sessió aprofitaran per començar a organitzar-se el treball.

Durant la darrera sessió, hauran d'exposar a l'aula el que han treballat al grup.

Els treballs es realitzaran conforme a les següents pautes, proporcionades pel professor, en les que s'especifiquen els continguts mínims que han de treballar i exposar a partir d'una presentació en *power point*.

Continguts mínims per grups a 4t d'ESO:

Grup 1: Orígens de la UE: causes i conseqüències

- Objectius de la UE en el moment de la seva creació
- Causes de la creació de la UE
- Context a Europa i al món
- Creació de la UE: "CECA"

Grup 2: Des de l'origen de la CECA fins l'entrada d'Espanya a la UE

- Processos d'incorporació
- Context a Europa i al món
- Tractat de Roma
- Funcions de les institucions

Grup 3: Des de l'entrada d'Espanya a la UE fins al 2003

- Entrada d'Espanya a la UE
- Context a Europa i al món
- Tractat de Maastricht
- *Acords de Schengen*
- Processos d'incorporació

Grup 4: Des de l'any 2003 fins l'any 2012

- Context a Europa i al món
- Tractat de Lisboa
- La Unió monetària
- Processos d'incorporació

Grup 5: Des de l'any 2012 fins a l'actualitat

- Context a Europa i al món
- Processos d'incorporació
- El futur de la UE: objectius
- Properes incorporacions

Grup 6: Situació d'Espanya i les Illes Balears

- Des de l'any 1945 fins el 1951
- Des de l'any 1952 fins el 1974
- Des de l'any 1975 fins el 1985
- Des de l'any 1986 fins el 2003
- Des de l'any 2004 fins a l'actualitat

Continguts mínims per grups a 2n de batxillerat:

Grup 1: Orígens de la UE: causes i conseqüències

- Objectius de la UE en el moment de la seva creació
- Situació d'Espanya en el moment de la creació de la UE
- Context a Europa i al món
- Creació de la UE: "CECA"

Grup 2: Des de l'origen de la CECA fins l'entrada d'Espanya a la UE

- Processos d'incorporació
- Context a Europa i al món
- Principals desigualtats territorials
- Funcions de les institucions

Grup 3: Des de l'entrada d'Espanya a la UE fins al 2003

- Entrada d'Espanya a la UE
- Context a Europa i al món

- Tractat de Maastricht
- *Acords de Schengen*
- Processos d'incorporació

Grup 4: Des de l'any 2003 fins l'any 2012

- Context a Europa i al món
- La Unió monetària
- Processos d'incorporació
- Polítiques regionals a la UE

Grup 5: Des de l'any 2012 fins a l'actualitat

- Context a Europa i al món
- Processos d'incorporació
- El futur de la UE: objectius
- Properes incorporacions
- Contrasts físics i socioeconòmics a la UE

Grup 6: Situació d'Espanya i les Illes Balears

- Des de l'any 1945 fins el 1951
- Des de l'any 1952 fins el 1974
- Des de l'any 1975 fins el 1985
- Des de l'any 1986 fins el 2003
- Des de l'any 2004 fins a l'actualitat

4t d'ESO

EXERCICI: Ampliació de la Unió Europea

Per tal d'estudiar les incorporacions dels països a la UE, els alumnes hauran de relacionar els diferents països amb la seva data d'incorporació a la UE. Per a fer això, els alumnes de 4t d'ESO tindran un enllaç a un text recomanat (text 1) recomanat que hauran de llegir prèviament a la realització de l'exercici que tractarà les incorporacions que s'han fet a la UE durant la seva història:

Relaciona cada un dels països segons l'any de la seva entrada a la UE:

Àustria

Bèlgica

Bulgària

Croàcia

1957

Dinamarca

Eslovàquia

Eslovènia

1973

Espanya

Estònia

Finlàndia

1981

França

Alemanya

Grècia

1986

Hongria

República d'Irlanda

Itàlia

1995

Letònia

Lituània

Luxemburg

2004

Malta

Països Baixos

Polònia

2007

Portugal

Romania

Suècia

2013

Regne Unit

República txeca

Xipre

EXERCICI: Objectius inicial de la Unió Europea

Assenyala, dels següents objectius generals, quins són els que corresponen a la Unió Europea:

- Mantenir i aprofitar la pau establerta entre els seus estats membres i els seus veïns
- Millorar les relacions comercials entre els països integrants
- Unir als països europeus en una cooperació pràctica
- Vetllar perquè els ciutadans puguin viure amb seguretat
- Erradicar la pobresa extrema i la fam
- Promoure la solidaritat econòmica i social
- Preservar la identitat i diversitat europees en un món globalitzat
- Evitar un nou enfrontament com el de la guerra freda
- Promoure els valors compartits pels europeus
- Mantenir la pau mundial
- Millorar el nivell de vida i defensa els drets humans
- Defensar qualsevol país que es trobi en guerra
- Frenar la influència del comunisme a Europa

Els alumnes han d'assenyalar, amb una creu al costat, els objectius generals de la Unió Europea. En aquesta llista n'hi ha 6, i la resta pertanyen a objectius generals d'altres organitzacions supranacionals com la Organització de les Nacions Unides (ONU) o la Organització del Tractat de l'Atlàntic Nord (OTAN). Depenent del nivell o la dificultat que es vulgui donar a l'exercici, es podrà dir el nombre total d'objectius que hi ha la llista corresponents a la UE, o simplement deixar que els alumnes ho encertin, sense avançar que en total són 6.

2n de batxillerat

EXERCICI: Fets històrics de la UE

A continuació hi ha 14 fets històrics, i 11 dates. Cada fet històric coincideix amb una data. I hi ha 3 fets històrics que no tenen data amb la que relacionar-se. Relaciona cada fet històric amb la seva data corresponent. I un cop ho hagi esbrinat, escriu la data dels 3 fets històrics que no has pogut relacionar.

L'Euro entra en circulació

El tractat de Maastricht estableix la Unió Europea

Es produeix la primera ampliació mediterrània

Espanya s'adhereix a la UE

Els sis membres fundadors creen la CECA

Es crea la CEE i la Euratom

Primeres eleccions directes al Parlament Europeu

La UE compta amb 25 estats membres

S'incorporen els darrers 3 membres de la UE

Entra en vigor el tractat de Lisboa

Es consolida la zona euro, després de 7 anys de crisi mundial

La UE passa a tenir 9 membres

S'incorporen 10 Estats a la UE

El mercat únic europeu es converteix en una realitat

1973
1951
1957
1981
1979
2002
1993
2015
2009
2004
1992

4a sessió: el paper d'Espanya a la Unió Europea

Exercicis per als dos cursos

EXERCICI: L'entrada d'Espanya a la Unió Europea

Es compararan una sèrie de gràfiques d'abans i després de l'entrada d'Espanya a la UE. Els alumnes hauran de realitzar individualment un comentari a entregar al professor a la pròxima sessió que expliqui les causes dels canvis.

Les gràfiques que s'empraran seran sobre:

- El PIB antes i després (Gràfica 8)
- El PIB de les Illes Balears antes i després (Gràfica 9)
- Les exportacions i importacions antes i després (Gràfica 10)
- El turisme (país d'origen) a les Illes Balears i Espanya antes i després (Gràfica 11)

EXERCICI: L'Estat del benestar a Espanya i a la Unió Europea

Els alumnes faran un exercici referent a l'estat de benestar. Primer de tot, s'intentaran dir a l'aula els diferents serveis públics que hi ha a un estat, i posteriorment els que són de pagament o són gratuïts. Posteriorment, es treballaran gràfiques (gràfica 12, 13, 14, 15) a **4t d'ESO** i un text (text 2) a **2n de batxillerat** on es vegin els diferents graus d'estat del benestar que hi ha depenent del país de la UE en el que es troben.

Les gràfiques seran les següents:

- Composició de les despeses de les Administracions Públiques (Gràfica 12)
- Principals components de les despeses de les Administracions Públiques (Gràfica 13)
- Comparativa despesa pública UE 2017 (Gràfica 14)
- Despesa en I+D 2005-2016 (Gràfica 15)

I el text el següent:

- Com es distribueix la despesa pública en els països de la UE? (Text 2)

Les gràfiques es comentaran a l'aula i el text es llegirà individualment, per després comentar-lo entre tots.

4t d'ESO

EXERCICI: diferències horàries

Els alumnes s'ajuntaran en parelles, de tal manera que es vagin demanant diferències horàries de diferents ciutats del món. Quan un ho demani, haurà de fer la següent pregunta:

Per exemple: Si a Espanya són les 4, a Tokio quina hora es?

El que respon haurà de mirar les diferències horàries que el docent haurà exposat a la pissarra en forma de mapa amb meridians i paral·lels

Condicció: Els primers 5 països que han de demanar han de ser de la UE

2n de batxillerat

EXERCICI: Polítiques regionals i de cohesió territorial de la UE

Els alumnes de 2n de batxillerat avaluaran diferents polítiques dutes a terme per la UE que anirà proposant el professor, i en grups hauran de dir avantatges i inconvenients. Per a fer-ho, també accediran a la següent pàgina web recomanada (web 1):

A més a més, tractaran diferents polítiques que ajudaran a que vegin possibilitats laborals a nivell internacional:

- Erasmus
- Pràctiques a la UE

- Garantia juvenil

Exemple d'algunes polítiques implantades per la UE que proposarà el professor i a partir de les quals els alumnes hauran d'establir les avantatges d'aquestes respecte a Espanya:

- Política Agrícola Comú (PAC)
- Mercat comú
- Unió monetària
- Austeritat durant la crisi
- Recolzament de la UE a l'atac a Síria per armes químiques
- Dificultat en l'entrada d'immigració de Bulgària de Romania a alguns països

5a sessió: el paper de les Illes Balears a la Unió Europea

Exercicis per als dos cursos

Els alumnes hauran de respondre a les següents preguntes a partir de la recerca de la informació a la xarxa i les recomanacions del professor (web 2).

EXERCICI: Les Illes Balears a la UE
Que es el FEDER?
Que es l'FSE?
Anomena 3 finançaments que s'hagin dut a terme per la UE a les Illes Balears
Tenen representació a la UE les regions? O només els països?
Com es representen les Illes Balears a la UE?
Quins programes existeixen?
Que es la Unió pel Mediterrani?

Posteriorment, es posaran en comú les respostes i el professor dirà la correcta si no s'ha comentat per part de ningun alumne.

EXERCICI: Centre Balears Europa

Els alumnes hauran de respondre a les següents preguntes:

- Hi ha alguna institució oficial a les Illes Balears que treballi la documentació i la informació i representació de les Illes Balears a la UE?
- Quins objectius té aquesta institució? N'existeixen de similars a l'Estat espanyol?

Un segon exercici, després d'haver contestat el primer, ja concretarà més el treball del Centre Balears Europa. Els alumnes de **2n de batxillerat** hauran de fer una recerca (web 3) de documentació relacionada amb la UE i les Illes Balears, i escriure un petit comentari d'aquest text. Per això, haurà de triar-se un

article o un text breu. El professor facilitarà l'adreça del Centre de documentació que empren al Centre Balears Europa, de la Universitat Jaume I, i els alumnes ho podran fer. En aquest comentari, obligatòriament, hi haurà d'haver una opinió personal final de l'article.

En el cas dels alumnes de **4t d'ESO** triaran els articles a la xarxa, i abans de fer el comentari personal el professor revisarà que la font sigui idònia i el contingut relacionat amb la temàtica. Amb aquests articles, que seran d'un nivell adequat i mes o menys el mateix en tots, hauran d'escriure un comentari els alumnes, i entregar-lo al professor. Aquest article, tractarà temari ja treballat a classe per tal de que els alumnes puguin aplicar els coneixements treballats.

EXERCICI: les llengües oficials de la Unió Europea, el català a la UE

Sobre les diferents llengües que es parlen a Europa. Es tractarà de que cada alumne a casa seva, o a l'aula, elegeixi una paraula, si es comú millor, i la tradueixi amb el traductor online a totes les llengües de la UE. Posteriorment, han d'escriure amb els diferents idiomes una paraula a un full, i els diferents països a un altre columna al mateix full. Després, es donarà el full a un company, i haurà de unir amb fletxes l'idioma amb que es troba escrita la paraula amb la mateixa paraula traduïda.

Exercici per a 4t d'ESO

EXERCICI: productes protegits

Exercici per a 4t d'ESO referent a les regions a la U.E. El professor explicarà alguns productes de les Illes Balears que es troben protegits per la UE, i els alumnes contestaran a una sèrie de preguntes individualment.

A partir d'aquí, els alumnes hauran de respondre a una sèrie de preguntes relacionades amb la protecció dels productes per part de la UE:

Perquè protegeix la UE els productes?

Quines avantatges té un producte protegit per la UE?

Hi ha més productes protegits a les Illes Balears o a Espanya?

Es farà servir la web de la comissió, que xerra de productes que protegeix la UE i de programes que ha finançat (web 4)

Exercici per a 2n de batxillerat

EXERCICI: any europeu del patrimoni cultural

4- Aprofitant que es l'any europeu de l patrimoni cultural, hauran de fer una sèrie de propostes, de diferents tradicions, artistes o activitats que durien a terme a nivell europeu, a Brussel·les, per tal de representar a les Illes Balears. D'aquesta manera, els alumnes aprenen respecte de les tradicions de les Illes Balears, i veuen una altra manera de representar les Illes a Europa. Anteriorment a això, els alumnes hauran llegir un text que parla del concert de Victòria Quingles a Brussel·les per motiu de l'any europeu del patrimoni cultural (text 3).

6a sessió: treballs en grup

Exercicis per als dos cursos

EXERCICI: Funcions de les institucions europees

Abans de posar-se en grups, es projectarà un breu documental (vídeo 2) per tal de que els alumnes entenguin les funcions de les institucions europees.

Després el professor farà preguntes aleatòries a l'aula:

- Quines institucions hi ha a la UE?
- Quines funcions tenen?
- Com es prenen les decisions?

EXERCICI: Per parelles, de preguntes de caràcter general.

Exercici per parelles, en el qual cada parella haurà de confeccionar unes preguntes per a fer-li al seu company, i el seu company haurà de respondre amb les opcions que li haurà donat.

L'exercici es pot fer a 4t d'ESO i a 2n de batxillerat, i variaran les preguntes depenent del curs.

Primer de tot els alumnes confeccionaran les preguntes individualment, amb l'ajuda dels recursos disponibles si cal, i hauran de posar 3 opcions de resposta. Posteriorment, es pot fer de dues maneres. Una, consistiria en que s'ajuntessin per parelles, de tal manera que es pensessin que li faran les preguntes que han confeccionat ells mateixos al company que li ha tocat, però no seria el cas. El professor el que farà es demanar que es canviïn els papers, i d'aquesta manera el company farà les preguntes a la mateixa persona que les haurà escrit. Així, comprovarem que les han après de veres. L'altra opció, que es podria fer posteriorment, consistiria en que facin les preguntes que han confeccionat al company, i el company, amb els coneixement que té de les sessions anteriors, intenti respondre-les be.

A més a més, els papers amb les preguntes aniran rotant, de tal manera que així les parelles mai es facin les mateixes preguntes.

Finalment, el professor agafarà algunes preguntes i les farà en veu alta a alguns alumnes, per veure si les saben.

4t d'ESO

- EXERCICI: Emulació institucions europees

En aquest exercici cada alumne representarà un país de la Unió Europea. Tenint en compte que en total hi ha 28 països actualment, s'ha de mirar de fer correspondre amb els alumnes. Si sobra algun país, i no se'l queda ningú, mirar que sigui un país amb unes característiques similars a un altre, i que tingui relativament poca transcendència alhora de prendre decisions a la UE. Si en canvi algun alumne es queda sense país, perquè hi ha més de 28 alumnes, doncs es miraria de posar per parelles alguns alumnes segons la necessitat que tinguin de reforç educatiu.

A partir d'aquí, el professor dictarà una sèrie de característiques que els alumnes hauran de trobar a la xarxa de cada país. Per a tots els països seran les mateixes:

- Temps a la UE
- Posició a la UE en relació al PIB per càpita
- Situació geogràfica dins la UE
- Principal font d'ingressos

Es poden triar altres característiques, depenent de l'exercici que es farà a continuació, que es el següent:

El professor farà grups, depenent de les característiques dels països que tingui cada alumne, mirant que els que tinguin els trets més similars no vagin al mateix grup. Es faran 5 o 6 grups. A partir d'aquests grups, el professor repartirà a cada un d'ells una decisió que s'ha d'adoptar en relació a algun tema de caire internacional.

- Sancionar a Rússia per algun motiu

- Donar llibertat per pescar al mediterrani a tots les països membres de la UE
- Augmentar les ajudes als països del sud de la UE
- No deixar entrar més immigrants a la UE
- No deixar que els Sirians entrin per Grècia

Les decisions que hauran de decidir són a partir de problemàtiques que s'explicaran de forma extensa per part del professor, i que faran entendre als alumnes els interessos que tenen ells, com a representant del país que els a tocat, i els avantatges i inconvenients que te cada decisió per a ells. Aquestes problemàtiques les tindrà cada alumne a un paper individual, i haurà de mirar segons el país que li toca, quina decisió o opció es la que li convé més. Posteriorment, en grup, hauran de tractar d'arribar a un acord.

Més endavant cada un dels grups explicarà a la resta la problemàtica que han tingut i com ho han resolt, perquè la resta vegi les diferents situacions que es donen a la UE, alhora de decidir. I entenguin la varietat de països que la integren.

2n de batxillerat

EXERCICI: Anem a Europa

Els alumnes simularan que es troben en diferents situacions a diferents països d'Europa, fet que els facilitarà aprendre les diferents condicions que hi ha als diferents països de la UE

A un alumne li pot tocar Bulgària, que es el país més pobre actualment, i amb un hivern molt fred, i a un altre Alemanya, que xerren alemany i es un país amb poder a la UE, o Suècia, que té un estat del benestar exemplar.

Aquestes situacions les hauran de llegir en veu alta els alumnes, de cada país es mirarà que hi hagi avantatges i desavantatges, per tal de que els alumnes vegin que tots els països tenen les seves pròpies característiques i entre tots, de totes formes, componen una organització que pren decisions de forma conjunta.

Per a redactar els pros i contres primer es repartirà el nom del país a cada alumne, i després individualment cercaran a través d'enciclopèdies i altres fonts que hi hagi a l'aula, electròniques o impreses, les avantatges i desavantatges de viure al país que li ha tocat, havent-ne d'enumerar 3 de les primeres i 2 de les segones.

7a sessió: Aprenentatge Basat en Problemes (ABP)

4t d'ESO

EXERCICI: Aprenentatge Basat en Problemes	
Grup 1	Turquia es vol adherir a la UE, però no sap quines passes hauria de fer. Aconselleu, com si fóssiu directius de la UE, quines passes hauria de fer per poder entrar a l'organització.
Grup 2	Esteu elaborant un estudi referent als drets humans i la UE, i necessiteu saber si es respecten els drets humans a cada un dels països que la componen. Redacteu l'estudi amb les pertinents conclusions.
Grup 3	Com a membres del Parlament Europeu, us trobeu a una comissió que tracta una onada d'immigració que s'està donant al nord de la UE, provinent de països com Espanya i Itàlia. Estudieu si existeix llibertat de circulació entre aquests països. I quins països no tenen llibertat per entrar a la UE, o quines passes s'han de fer per ser ciutadà de la UE.
Grup 4	Us trobeu treballant per al Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER) i us han demanat un estudi sobre diferents indicadors de les Illes Balears com a regió de la UE Trieu els indicadors més importants, compareu-los amb altres regions de la UE, i elaboreu un informe per tal de concloure quines serien les deficiències més clares dins la regió de les Illes Balears.
Grup 5	L'Estat del benestar. Agafeu 5 indicadors de l'estat del benestar i a partir d'aquest elaboreu una gràfica i compareu els 28 països de la UE, per saber el nivell d'estat del benestar que tenen cada un.
Grup 6	Objectius futurs de la UE. Elaboreu un informe per al següent tractat que es firmarà a la UE, en el qual necessiten un punt que tracti els objectius globals que es volen marcar per als següents anys.

2n de batxillerat

EXERCICI: Aprenentatge Basat en Problemes	
Grup 1	Un ciutadà espanyol no creu amb la justícia espanyola, perquè va tenir una mala experiència. Esbrineu si pot presentar demandes o recursos davant la justícia europea. Anomeneu les passes que hauria de seguir i les institucions que es trobarien implicades
Grup 2	Voleu presentar una queixa formal a la UE per tal de reclamar que s'acullin més refugiats a les Illes Balears. Anomeneu les passes a fer, la situació d'aquesta qüestió al país i a les Illes Balears, i redacteu la carta de reclamació
Grup 3	Us trobeu en una comissió dins una institució europea, i no voleu que es repeteixi el cas del <i>brèxit</i> . Esbrineu les causes i les conseqüències del <i>brèxit</i> per tal d'analitzar el que ha passat i passarà, i d'aquesta manera poder evitar que es repeteixi amb un altre estat membre. Elaboreu un document que resumeixi el <i>brèxit</i> .
Grup 4	Hi ha una guerra civil a un país fora de la UE i molts actors internacionals, com Rússia i els Estats Units d'Amèrica es troben implicats. Estudieu possibles antecedents, possibilitats de participació de la UE, processos de decisió de la implicació o no a la guerra i l'existència de forces armades a la UE. Redacteu un informe
Grup 5	Us trobeu treballant per al FEDER i us han demanat un estudi sobre 10 regions de la UE, per tal de saber quins indicadors tenen més baixos i aplicar programes d'ajuda a aquestes regions. Elaboreu l'informe, amb conclusions finals, i incloeu a les Illes Balears entre les 10 regions
Grup 6	Com a president del govern espanyol, esteu interessants en saber sobre la representació a la UE, i sol·liciteu informació sobre: els representants espanyols passats, presents i futurs a la UE, tant com a presidents com exercint altres funcions destacades. Cerqueu també informació sobre la periodicitat de les eleccions i la forma

	d'elegir als diferents representants de les institucions més importants.
--	--

8a sessió: l'actualitat i el futur de la Unió Europea

Exercicis per als dos cursos

EXERCICI: *Brèxit*

Per tal de treballar el *Brèxit*, en un tercer exercici els alumnes, aquest pic de forma individual, hauran d'anar fent durant el transcurs de les 3 primeres sessions un breu treball en el qual aniran redactant avantatges i desavantatges de pertànyer a la UE per a ells. A la present sessió relacionada amb l'actualitat de la UE aquestes s'apuntaran a la pissarra per comentar-les. A part, els alumnes de 2n de batxillerat hauran visualitzat a casa un vídeo de 6 minuts sobre les conseqüències del *Brèxit* (vídeo 3) i els de 4t d'ESO llegiran un text a l'aula (text 4).

Després de la lectura per part de 4t d'ESO i la visualització del vídeo per part de 2n de batxillerat cada un dels alumnes haurà de donar el seu punt de vista per escrit sobre el *Brèxit* i entregar-ho al professor juntament amb les avantatges i desavantatges que hagin pogut escriure durant les anteriors sessions i a la present sessió.

EXERCICI: simulació òrgans decisoris per definir estratègies futures de la UE.

Els alumnes hauran de "simular" que es troben a una reunió a la UE, i hauran de definir alguns objectius que troben que es poden millorar de forma global.

4t d'ESO

EXERCICI: retalls de premsa

Els alumnes duran uns retalls de premsa, on hi consti algun tema relacionat amb la UE, i a l'aula es comentaran per tal de que vegin la transcendència i importància que té la UE a les nostres vides actualment.

EXERCICI: les organitzacions internacionals

En aquest exercici els alumnes aprendran algunes de les diferències entre la UE i altres organitzacions internacionals. D'aquesta manera, hi ha una sèrie d'afirmacions i els alumnes han de fer una creu si pertany a tasques o a temes relacionats amb la UE o pertany a altres organitzacions supranacionals. Després, es farà un segon exercici on es concretarà, de les afirmacions que no corresponen a la UE, a quina organització supranacional correspon.

Fou fundada l'any 1945
Té 193 estats membres
Un dels seus idiomes oficials es el rus
Un dels seus objectius es aconseguir l'ensenyança primària universal
Té la seu a Brussel·les
Té un Parlament elegit per sufragi universal
Té com a objectiu reforçar l'àrea mediterrània
Es va implicar militarment a la guerra de Bòsnia, Kosovo, Afganistan i Líbia
Té la seu a Barcelona

2n de batxillerat

EXERCICI: La Unió Europea al món.

Els alumnes hauran de treballar altres organitzacions supranacionals que representin a països d'altres continents, i hauran de cercar els nivells de pobresa i altres indicadors d'aquestes, per comparar-les amb les de la UE.

Les organitzacions que compararan amb la UE són:

- ONU
- OTAN
- Unió pel mediterrani
- Mercosur
- Unió Africana
- 2 més a elecció dels alumne

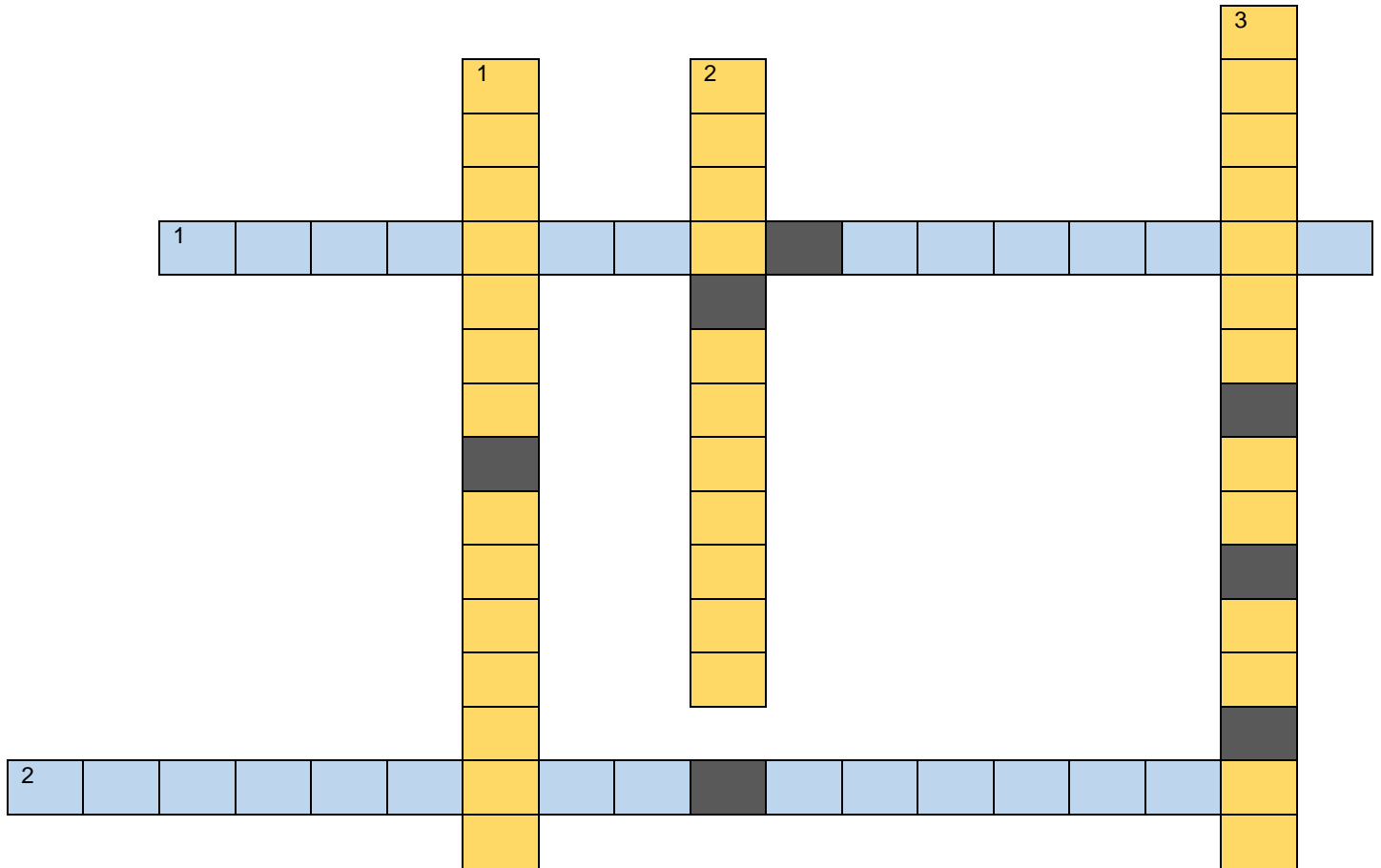
9a sessió: exposicions orals, avaluació i conclusions

Exercicis per als dos cursos

EXERCICI: Exposicions orals amb avaluació per part dels alumnes als altres grups mentre exposen, i a ells mateixos i als altres components del grup un cop hagin exposat tots, tenint en compte l'escala de l'1 al 10.

4t d'ESO

EXERCICI: mots encreuats

HORIZONTALS

- 1- Institució políticament independent que representa i defensa els interessos de la UE
- 2- Òrgan legislatiu de la UE elegit per sufragi directe

VERTICALS

- 1- Òrgan format pels caps d'estat o de govern dels Estats membres
- 2- Unió econòmica i política de 28 estats independents localitzats majoritàriament a Europa.
- 3- Òrgan representat pels ministres dels Estats membres encarregat de representar als governs corresponents, adoptar la legislació europea i coordinar les polítiques de la UE

2n de batxillerat

EXERCICI: petit col·loqui o debat sobre l'euro-escepticisme o les avantatges de pertànyer a la UE.

Es formaran dos grups: un defensarà l'euro-escepticisme i l'altre pertànyer a la UE. Per a fer-ho, empraran les avantatges i inconvenients que van anar escrivint durant les primeres sessions, i que van entregar al professor. El professor repartirà les avantatges a un grup i els inconvenients a l'altre. Es tractarà de que els vagin llegint, ja que els hauran escrit ells.

El debat serà de curta duració, degut a que les exposicions orals s'hauran dut a terme durant gairebé tot el temps disponible de la sessió.

Activitats d'ampliació

4t d'ESO

EXERCICI: avantatges i inconvenients de l'entrada a Espanya a la UE.

Redacció d'un comentari en el qual hauran de redactar una opinió personal sobre els efectes de l'entrada d'Espanya a la UE, destacant els avantatges i inconvenients que corresponguin.

EXERCICI: geografia de la UE

Anomena els principals accidents geogràfics de la UE i dibuixar-los a un mapa.

EXERCICI: futures incorporacions a la UE

Redacta la situació d'un dels països que es trobi en procés d'incorporació a la UE, pel que respecte a les condicions que ha de complir per a l'adhesió definitiva.

EXERCICI: comentari de gràfiques de desigualtat

Fes dos comentaris de gràfiques: un sobre una gràfica que reflecteixi diferències entre dos països de la UE, i l'altre entre un país de la UE i un altre en vies de desenvolupament que no pertanyi a la UE

EXERCICI: elaboració d'una gràfica

A partir dels indicadors que mesuren els drets humans dels països de la UE, i que apareixen a la mateixa carta d'aquests drets, elabora una gràfica que reflecteixi el respecte i el compliment dels drets humans en els països de la UE

2n de batxillerat

EXERCICI: comentari de gràfiques de desigualtat

Fes dos comentaris de gràfiques: un sobre una gràfica que reflecteixi diferències entre dos països de la UE, i l'altre entre un país de la UE i un altre en vies de desenvolupament que no pertanyi a la UE

EXERCICI: formes de cooperació

Anomena, descriu i posa exemples de diferents formes de cooperació promogudes per la UE, tant de forma regional com internacional.

EXERCICI: Inversió i suport econòmic a Espanya i a les Illes Balears

Anomena 5 inversions a projectes específics de la UE a Espanya i 3 més a les Illes Balears

EXERCICI: Centre de documentació del CBE

Extreu una obra del Centre de Documentació del CBE que tracti Espanya o les Illes Balears dins la UE en alguna època des de la seva entrada al 1986. Treballa-la i elabora un petit resum sobre una de les dues obres

EXERCICI: redacció de carta d'objectius

Elabora un acord al qual puguin adscriure's els països de la UE que vulguin on es detalli i redactin petits plans estratègics adaptats a cada país referents a la consecució dels objectius que han d'assolir per tal de complir els drets humans amb major mesura

Activitats de reforç

4t d'ESO i 2n de batxillerat

EXERCICI: recerca de conceptes al diccionari

Cerca al diccionari els següents conceptes i escriu-ne la definició:

- Unió Europea, Espanya, país (Estat), cooperació, drets humans, Euro

EXERCICI: mapa mut

D'acord amb el mateix mapa mut de la UE que es distribueix a l'aula a la 2a sessió, escriu dins cada un des espais que representen els Estats el nom que li correspon, i remarca Espanya i les Illes Balears, tot amb l'ajuda dels recursos disponibles a la xarxa.

EXERCICI: característiques dels països

Cerca a la xarxa 10 dels països que has escrit, i reuneix una imatge i l'idioma que representi a cada un d'ells

EXERCICI: breu treball Estat de la UE

Fes un treball sobre un dels països que es troben a la UE per tal de després llegir a l'aula el que has trobat que t'ha atret d'aquest país. Inclou, com a mínim, al treball la data d'incorporació a la UE, el clima, alguna gràfica representativa i la situació geogràfica.

EXERCICI: adaptació de l'exercici d'ampliació de la UE de la 3a sessió dirigit a 4t d'ESO

L'exercici de relacionar amb fletxes els Estats amb l'any d'entrada a la UE es realitzarà amb l'ajuda de l'ordenador i la xarxa

EXERCICI: experiències personals

Respon a les següents preguntes:

- Has viatjat alguna vegada? A un país de la UE?
- A quins països has viatjat? Situa'ls al mapa, siguin o no de la UE. I si no es el cas, digués 3 viatges que t'agradaria fer dins la UE i perquè

EXERCICI: adaptació de l'exercici dels retalls de premsa de la 8a sessió dirigit a 4t d'ESO

L'exercici dels retalls de premsa es realitzarà amb un diari que hi hagi a l'aula, a partir de la recerca de la paraula Europa o UE a les notícies, sense tenir en compte el contingut d'aquestes.

EXERCICI: adaptació de l'exercici dels mots encreuats de la 9a sessió dirigit a 4t d'ESO

Es realitzarà l'exercici dels mots encreuats amb ajuda dels recursos disponibles per tal de fer una recerca de les definicions i tenir l'ajuda que es necessita

MATERIAL ADDICIONAL

El motiu per el qual s'afegeix aquest material es per a poder donar al treball més aplicabilitat, de forma que es pugui adreçar també a alumnes de 1r de batxillerat i al 1r cicle d'ESO. Es per això, que es facilita una síntesi extreta del currículum LOMCE del continguts i aspectes avaluatius que es podrien treballar al 1r cicle d'ESO amb les propostes del present treball. A més a més, també es facilita una síntesi de la part del currículum (competències clau, continguts i aspectes avaluatius) de 1r de batxillerat, de l'assignatura de història contemporània, que tenen relació amb les activitats que es proposen al present treball.

Síntesi dels continguts i els aspectes avaluatius del 1r cicle d'ESO del currículum LOMCE, que tenen relació amb les activitats que es proposen al present treball.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluable (1r cicle currículum ESO, geografia- LOMCE)

BLOC 2. L'ESPAI HUMÀ

Continguts

Les Illes Balears, Espanya, Europa i el món: la població; l'organització territorial; models demogràfics; moviments migratoris; la ciutat i el procés d'urbanització.

Activitats humanes: àrees productores del món. Sistemes i sectors econòmics. Espais geogràfics segons l'activitat econòmica. Els tres sectors. Aprofitament i futur dels recursos naturals. Desenvolupament sostenible. Impacte mediambiental i aprofitament de recursos.

Avaluació

Criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Analitzar les característiques, la distribució, la dinàmica i l'evolució de la població de les Illes Balears i d'Espanya, així com els moviments migratoris.

En quan als moviments migratoris. Es farà referència a l'arribada de molts ciutadans búlgars i romanesos en l'aprenentatge basat en problemes o com a debat.

2. Conèixer i analitzar els problemes i els reptes mediambientals als quals han de fer front les Illes Balears i Espanya, l'origen que tenen i les possibles vies per superar-los

Una possible via per superar-los es amb l'ajuda de la UE, i per tant els alumnes hauran d'aprendre a contemplar la UE com una institució que s'ha de tenir present per solucionar problemes de diferents tipus per part dels països

7. Analitzar la població europea pel que fa a la distribució, l'evolució, la dinàmica, les migracions i les polítiques de població.

7.1. Explica les característiques de la població europea.

7.2. Compara la població europea de diferents països tenint en compte la distribució, l'evolució i la dinàmica.

8. Reconèixer les activitats econòmiques dels tres sectors que es duen a terme a Europa, a Espanya i a les Illes Balears i identificar diferents polítiques econòmiques.

8.1. Diferencia els diversos sectors econòmics europeus.

9. Comprendre el procés d'urbanització a Europa, a Espanya i a les Illes Balears i els pros i els contres que suposa.

9.1. Distingeix els diversos tipus de ciutats existents al nostre continent.

9.2. Resumeix elements que diferencien el món urbà i el rural a Europa.

10. Comentar la informació sobre la densitat de població i les migracions en mapes del món.

10.1. Localitza al mapa mundial els continents i les àrees més densament poblats.

10.2. Situa al mapa del món les vint ciutats més poblades, esmenta a quin país pertanyen i explica la posició econòmica que ocupen.

10.3. Explica l'impacte de les onades migratòries als països d'origen i als d'acollida.

11. Conèixer les característiques de diversos tipus de sistemes econòmics.

17. Assenyalar a la UE les grans àrees urbanes i analitzar-les

Síntesi de la part del currículum LOMCE, les competències clau, els continguts i els aspectes avaluatius de 1r de batxillerat, assignatura de història contemporània, que tenen relació amb les activitats que es proposen al present treball.

1r de batxillerat, història contemporània- LOMCE

Estructura del currículum

Bloc 5. El període d'entreguerres, la Segona Guerra Mundial i les seves conseqüències Comprèn l'anàlisi de la Revolució Russa; el crac de 1929 i els intents de solucionar la Gran Depressió dels anys trenta; la irrupció dels feixismes; les relacions internacionals del període d'entreguerres i, finalment, la Segona Guerra Mundial i les conseqüències que se'n deriven.

Bloc 9. El món capitalista a la segona meitat del segle XX S'hi analitza l'estat del benestar europeu; la formació de la Unió Europea i les seves principals

institucions; l'evolució dels Estats Units i el Japó des dels anys 60 als anys 90, i els països emergents asiàtics.

Bloc 10. El món actual des d'una perspectiva històrica Aquest darrer bloc comprèn l'estudi del fenomen de la globalització econòmica; els atemptats de Nova York i la resposta occidental; l'ampliació de la Unió Europea als països de l'Est, i la situació d'Hispanoamèrica els darrers anys, del món islàmic actualment i, finalment, de l'Índia i la Xina durant els dos darrers decennis.

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències clau

Comunicació lingüística

— Assoliment i ús de forma adequada del llenguatge històric, imprescindible per descriure esdeveniments i processos històrics

— Capacitat per comprendre textos i informació, sabent trobar les diferències entre les idees principals i les secundàries.

— Realització d'exposicions orals i escrites coherents, amb un ús de la sintaxi i el lèxic correctes, per dur a terme comentaris de documents de diferent format (textos, imatges, mapes, gràfics...) referents a un fet històric.

— Disposició per al diàleg crític i constructiu, com a eina per a la convivència i la interacció amb els companys. Competència clau matemàtica i competències clau en ciència i tecnologia — Ús d'eines matemàtiques (magnituds, percentatges, taxes) que serveixin d'ajuda en l'anàlisi i la descripció d'una època de la història contemporània.

— Aplicació del mètode científic per elaborar tasques en què facin observacions, estableixin hipòtesis i obtinguin conclusions, amb l'objectiu de prendre decisions.

— Associació de l'aparició de noves tecnologies i avenços científics amb les millores en les condicions de vida al llarg de la història.

Competència clau digital

- Ú correcte del llenguatge específic digital a les aplicacions informàtiques.
- Utilització de les tecnologies de la informació i la comunicació per cercar, obtenir i processar la informació, de manera crítica, és a dir, acarar-la, avaluar-ne la fiabilitat i adequació, i transformar-la en coneixement.
- Producció de continguts a través del mitjà informàtic en diferents formats (text, àudio, vídeo, imatges), utilitzant els programes/aplicacions que millor s'adaptin a la realització de tasques.
- Utilització de les tecnologies de la informació i la comunicació per a la interacció professor-alumne a través de plataformes o programes digitals (Moodle, aula virtual, blogs..).
- Respecte pels principis ètics en l'ús de les fonts informàtiques i reconeixement dels riscos associats a l'ús de recursos en línia i l'addicció a determinats aspectes de la tecnologia digital. — Valoració de la selecció d'informació de manera crítica, considerant la fiabilitat de les fonts de les quals procedeix.
- Motivació per l'aprenentatge i la millora fent ús de les tecnologies. Aprendre a aprendre Carrer d'Alfons el Magnànim, 29 07004 Palma Tel.: 971 17 65 00 Web: <http://educacioicultura.caib.es> 11/24
- Reconeixement dels processos necessaris per a l'aprenentatge partint del que sap i organització del seu propi aprenentatge a través de la gestió del temps i de la informació d'una manera eficaç.
- Obtenció d'estratègies de planificació amb què poder resoldre una tasca, supervisar el propi treball i avaluar els resultats obtinguts.
- Assoliment del fet que l'alumne se senti protagonista del procés i el resultat de l'aprenentatge, a través de la motivació i la curiositat per aprendre.
- Curiositat per aprendre basant-se en experiències vitals i prèvies per utilitzar i aplicar nous coneixements. Competències clau socials i cíviques
- Comprensió dels diferents codis de conducta de les societats a través de l'estudi de la història contemporània.

- Identificació de conceptes ètics (igualtat, no-discriminació, democràcia, drets humans...) en les diferents èpoques i societats al llarg de la història espanyola.
- Realització de debats de contingut històric, en què es respectin les diferències i se superin els prejudicis, per manifestar solidaritat i participar en la presa de decisions de forma democràtica. Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor
- Realització de projectes, mostrant creativitat i imaginació a l'hora de planificar-los, analitzar-los, organitzar-los i gestionar-los.
- Utilització de debats sobre temes d'història contemporània per saber comunicar-se, presentar i negociar de manera argumentada.
- Adquisició d'un pensament crític i del sentit de responsabilitat. Consciència i expressions culturals
- Coneixement del patrimoni històric i artístic i reconeixement dels diferents estils i gèneres artístics, tant històrics com actuals.
- Aplicació de diferents habilitats de pensament amb sensibilitat i sentit estètic per comprendre valorar, emocionar-se i gaudir de les obres artístiques i les manifestacions culturals.
- Respecte per la diversitat cultural, el diàleg entre cultures i societats.
- Interès, estima, respecte, gaudi i valoració crítica de les obres artístiques i culturals.
- Potenciació de la iniciativa, la creativitat i la imaginació mitjançant la realització de tasques que suposin una recreació, innovació i transformació.

Objectius específics

L'ensenyament de la història del món contemporani al primer curs del batxillerat té els objectius següents:

1. Identificar els principals processos i els esdeveniments històrics més rellevants del món contemporani, situar-los en el temps i en l'espai i assenyalar la importància que tenen en relació amb fets del present.
2. Reconèixer els components econòmics, socials, polítics, tecnològics i culturals que caracteritzen els esdeveniments històrics, així com els trets més significatius, les relacions que mantenen i els factors que els han conformat.
3. Conèixer les coordenades internacionals a escala europea i mundial dels segles XIX i XX per entendre les relacions entre els estats durant aquesta època i les implicacions que suposen.
4. Analitzar les situacions i els problemes del present des d'una perspectiva global, considerant tant els seus orígens com les relacions d'interdependència que mantenen.
5. Valorar positivament els conceptes de democràcia, llibertat i solidaritat enfront dels problemes socials actuals, assumir el compromís de defensar els valors que representen i combatre les situacions de discriminació i injustícia, especialment les que es relacionen amb els drets humans i la pau.
6. Concebre la història com a disciplina científica i l'anàlisi històrica com un procés en constant reconstrucció d'acord amb les necessitats de la societat i utilitzar aquest coneixement per argumentar les pròpies idees, revisar-les de manera crítica i contrastar-les amb noves informacions a fi de corregir estereotips i prejudicis.
7. Elaborar hipòtesis de treball dels processos històrics estudiats procedents de tot tipus de fonts: la pròpia realitat, les fonts històriques, els mitjans de comunicació o les tecnologies de la informació i la comunicació.
8. Saber comunicar les tasques elaborades i les conclusions obtingudes amb un llenguatge correcte i utilitzant el vocabulari i la terminologia històrica adequats.
9. Planificar i elaborar breus treballs d'indagació, síntesi o iniciació a la recerca històrica, en grup o individualment, en què es puguin emprar les diferents fonts

primàries i secundàries i valorar el paper de les fonts i els diferents enfocaments utilitzats pels historiadors.

10. Saber analitzar la successió de fets i la possible simultaneïtat d'aquests mitjançant el domini de la cronologia i el temps històric.

Avaluació

BLOC 5. EL PERÍODE D'ENTREGUERRES, LA SEGONA GUERRA MUNDIAL I LES SEVES CONSEQÜÈNCIES

Continguts

Economia, societat i cultura de l'època: els anys vint. La Revolució Russa, la formació i el desenvolupament de l'URSS Tractats de pau i reajustament internacional: la Societat de Nacions. Els Estats Units i la crisi de 1929: la Gran Depressió i el New Deal. Europa occidental: entre la reconstrucció i la crisi. Els feixismes europeus i el nazisme alemany. Les relacions internacionals del període d'entreguerres: girs cap a la guerra. Orígens del conflicte i característiques generals. Desenvolupament de la guerra. Conseqüències de la guerra. L'antisemitisme: l'Holocaust. La preparació de la pau i l'ONU

Criteris

7. Analitzar el paper de la guerra mundial com a element transformador de la vida quotidiana. 7.1. Descriu les conseqüències de la Segona Guerra Mundial.

8. Obtenir i seleccionar informació escrita i gràfica rellevant, utilitzant fonts primàries o secundàries, relativa tant al període d'entreguerres com a la Segona Guerra Mundial i la postguerra.

8.1. Analitza imatges que expliquen l'Holocaust dut a terme per l'Alemanya nazi.

8.2. Sintetitza textos que expliquen la intervenció de l'ONU en les relacions internacionals i en afers relacionats amb la descolonització.

BLOC 9. EL MÓN CAPITALISTA A LA SEGONA MEITAT DEL SEGLE XX

Continguts

Pensament i cultura de la societat capitalista a la segona meitat del segle XX: l'estat del benestar. El procés de construcció de la Unió Europea: de les Comunitats Europees a la Unió Europea. Objectius i institucions. Evolució dels Estats Units: dels anys 60 als anys 90. El Japó i els nous països asiàtics industrialitzats.

Criteris

1. Distingir els postulats que defensa la cultura capitalista de la segona meitat del segle XX i descriure les línies de pensament i els objectius aconseguits.

1.1. Enumera les línies del pensament econòmic del món capitalista de la segona meitat del segle XX.

2. Descriure l'estat del benestar i fer referència a les característiques significatives que influeixen en la vida quotidiana.

2.1. Identifica raonadament les característiques i els símbols de l'estat del benestar.

3. Explicar el procés de construcció de la Unió Europea i enumerar les fites més destacades d'aquest procés.

3.1. Elabora eixos cronològics sobre el procés de construcció de la Unió Europea.

4. Conèixer els objectius que persegueix la Unió Europea i relacionar-los amb les institucions que configuren la seva estructura.

4.1. Relaciona raonadament les institucions de la Unió Europea amb els objectius que aquesta persegueix.

5. Descriure l'evolució política, social i econòmica dels Estats Units des dels anys 60 als anys 90 del segle XX i sintetitzar els aspectes que expliquen la transformació de la societat nord-americana i que constitueixen elements originaris de l'estat del benestar.

5.1. Elabora un eix cronològic dels fets més significatius de tipus polític, social i econòmic dels Estats Units des dels anys 60 als anys 90.

5.2. Selecciona i presenta, mitjançant mapes o xarxes conceptuals, informació referida als Estats Units des del 1960 al 2000.

6. Identificar les singularitats del capitalisme del Japó i els nous països industrials asiàtics i descriure'n els trets de caràcter polític, econòmic, social i cultural.

6.1. Descriu raonadament les característiques i els símbols que expliquen aspectes singulars del capitalisme del Japó i de l'àrea del Pacífic.

7. Obtenir i seleccionar informació de diverses fonts (bibliogràfiques, Internet) que expliqui els diversos fets que determinen el món capitalista.

7.1. Explica el model capitalista d'un país amb informació obtinguda d'una recerca guiada a Internet

BLOC 10. EL MÓN ACTUAL DES D'UNA PERSPECTIVA HISTÒRICA

Continguts

La caiguda del mur de Berlín i els atemptats de Nova York: la globalització i els mitjans de comunicació. L'amenaça terrorista en un món globalitzat. L'impacte científic i tecnològic. Europa: repte i unió. Trets rellevants de la societat nord-americana a començament del segle XXI, després dels atemptats de l'11 de setembre de 2001. Hispanoamèrica: situació actual. El món islàmic actualment. L'Àfrica islàmica, subsahariana i sud-africana. L'Índia i la Xina del segle XX al segle XXI: evolució política, econòmica, social i de mentalitats.

Criteris

1. Analitzar les característiques de la globalització i descriure la influència que tenen els mitjans de comunicació sobre aquest fenomen i l'impacte dels mitjans científics i tecnològics en la societat actual.

1.1. Identifica les principals característiques lligades a la fiabilitat i l'objectivitat del flux d'informació existent a Internet i a altres mitjans digitals.

1.2. Extreu conclusions d'imatges i material videogràfic relacionats amb el món actual.

2. Descriure els efectes de l'amenaça terrorista (gihadisme, etc.) sobre la vida quotidiana i explicar-ne les característiques.

2.1. Duu a terme una recerca guiada a Internet sobre l'amenaça terrorista, les organitzacions que li donen suport, els actes més rellevants (Nova York 11-S, Madrid 11-M, Londres 7-J, etc.), els seus símbols i les repercussions que té en la societat (els ciutadans amenaçats, les associacions de víctimes, la mediació en conflictes, etc.) i analitza i comunica la informació més rellevant.

3. Resumir els reptes que té la Unió Europea al món actual i distingir els problemes que té per mostrar-se com a zona geopolítica unida davant altres àrees.

3.1. Identifica els reptes actuals de la Unió Europea a partir de notícies periodístiques seleccionades.

3.2. Explica comparativament els desajusts que té la Unió Europea en la relació amb altres països o àrees geopolítiques.

4. Enumerar els trets rellevants de la societat nord-americana a començament del segle XXI, destacar la transcendència dels atemptats de l'11 de setembre i explicar les transformacions i l'impacte provocats en aquest país.

4.1. Elabora mapes conceptuals sobre els trets de la societat nord-americana, agrupats en política, societat, economia i cultura.

5. Analitzar l'evolució política, econòmica, social i cultural d'Hispanoamèrica.

5.1. Descriu els principals moviments polítics, econòmics, socials i culturals de la Hispanoamèrica actual.

6. Descriure l'evolució actual del món islàmic i resumir-ne els trets econòmics, polítics, religiosos i socials.

6.1. Enumera i explica els trets econòmics, polítics, religiosos i socials del món islàmic i localitza en un mapa els països que en formen part actualment.

7. Analitzar l'evolució dels països d'Àfrica i distingir i relacionar les seves zones geoestratègiques.

7.1. Compara aspectes econòmics, polítics, religiosos i socials dels principals països del continent africà.

8. Resumir l'evolució de la Xina i l'Índia des de final del segle XX i seleccionar-ne trets polítics, econòmics, socials i de mentalitats.

8.1. Compara aspectes econòmics, polítics, religiosos i socials de la Xina i l'Índia.

8.2. Compara aspectes econòmics, polítics, religiosos i socials de països emergents d'Àsia i d'Àfrica.

9. Obtenir i seleccionar informació de diverses fonts (bibliogràfiques, Internet) que expliqui els diversos fets que determinen el món actual.

9.1. Elabora un breu informe sobre les relacions entre immigració i globalització a partir de fonts històriques.